

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 7 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Efter föredragning till en början af Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om förändrad anordning af fyrbelysningen vid Sandhammaren, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt; och skulle detta beslut, jemlikt föreskriften i § 63 mom. 3 riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 2.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 65 riksdagsordningen. Om ändrad lydelse af § 65 riksdagsordningen.

I motion, n:o 143, inom Andra Kammaren hade herr *J. Mankell* föreslagit: »att Riksdagen till grundlagsenlig hvila måtte antaga följande tillägg till § 65 i riksdagsordningen:

Har i andra frågor, som icke afse grundlagsändringar, Andra Kammaren vid tre på hvarandra följande lagtima riksdagar, åtskilda genom nya val i hela riket till samma kammare, fattat likalydande beslut, vare detsamma Riksdagens beslut, ändock det icke af Första Kammaren biträdes.»

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid anmälts af herrar *Ljungman* och *Johnsson* i Bollnäs mot vissa delar af motiveringen; samt af herr *Hedin*.

I fråga härom antörde nu:

Herr Mankell: Herr talman, mine herrar! Jag har tillåtit mig att väcka föreliggande motion under den förutsättning, att missnöjet

Om ändrad
lydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.

(Forts.)

hos denna kammares flertal med den Första Kammarens hållning i allmänhet och synnerligen under senare tiden skulle vara så stort, att den allvarligen ville blifva betänkt på att taga i betraktande de medel, som kunna finnas till begränsning af Första Kammarens allt för stora och med vår författnings grundanda icke öfverensstämmande inflytande. Det är möjligt att jag misstagit mig i denna förutsättning, och då har min motion blifvit för tidigt väckt och kommit olägligt. Men skulle mitt antagande vara riktigt, då tror jag att tiden kan vara inne för denna kammare att taga i öfvervägande, hvilka olika utvägar kunna förefinnas för att vinna nyssnämnda mål.

Visserligen inser jag mer än väl, att för närvarande hvilket som helst förslag, om än aldrig så moderat, icke har den ringaste utsigt att vinna bifall hos Första Kammaren. Men detta oakadt torde det dock vara lämpligt, att denna kammare bestämmer sig för en viss åsigt i afseende på frågans lösning. Äfven om det icke skulle blifva annat än en opinionsyttring, bör man dock tillse, att denna opinionsyttring går i den rätta riktningen. Men om denna kammare bakom sig har en stark och kraftig folkmening, då bör det kunna blifva mera än blott en opinionsyttring. Jag tror, att denna kammare icke, äfven oafsedt de gemensamma voteringarna, är så magtlös att slutligen genomdrifva sin vilja, som man vanligen föreställer sig. Jag ber att i afseende derå få inröra om det sätt, hvarpå representationsförändringen genomfördes. Ridderskapet och adeln jemte preteståndet spelade vid den tiden samma roll som nu Första Kammaren. Då förenade sig borgare- och bondestånden vid 1859 års riksdag om afgifvande af adresser till Kongl. Maj:t, i hvilka de anhöllo om framläggande af ett representationsförslag på vissa angifna grunder; och efter dessa adresser följde sedermera två jettepetitioner från befolkningen i alla rikets delar. Derigenom föranleddes regeringen att år 1862 framlägga det representationsförslag, som sedermera i sina hufvudgrunder blef antaget, hvartill bidrogo de talrika deputationer, som i sista stunden infunnit sig i Stockholm. Något dylikt har jag tänkt mig såsom ett ultima ratio, en sista utväg. Men för möjligheten häraf förutsattes, att kammaren är enig i sin åsigt om sättet för en begränsning af Första Kammarens magt.

Det är med anledning deraf, som jag tagit mig friheten att i min motion först framhålla den allmänna uppgift, som enligt min åsigt en första kammare bör fylla, nemligen att blott förekomma förhastade och omogna beslut, men icke att utgöra en minoritetsrepresentation. Vidare har jag framhållit, hurusom alla äldre representationsförslag, som framlades före 1865, ingalunda afsågo att gifva Första Kammaren den lika behörighet och myndighet, den sedermera erhö. Och att så slutligen skedde, kom sig af den fullkomliga okunnighet, hvori man sväfvade i afseende på den kommunala rösträttens verkningar, och som gjorde att man förestälde sig, att Första Kammaren skulle i lika mån som den andra, om icke mera, utgå från folket.

De utvägar, som erbjuda sig för begränsning af Första Kammarrens inflytande till ett mera lämpligt mått, torde kunna subsumeras under fyra olika alternativ. Den första utvägen är att vederbörligen inskränka fyrktalsväldet inom den ursprungliga valkorporationen och

innebär sålunda en reform af den kommunala rösträtten. Den andra är att öka antalet valbara till Första Kammaren genom att dels ned-^{Om ändrad lydelse af § 65}sätta census, dels förkorta tjänstetiden och dels gifva ledamöterna arfvode, likasom i Andra Kammaren. Den tredje är att tilldela Andra Kammaren större finansiell befogenhet än den Första, såsom förhållandet är i flera utländska representationer. Den fjärde utvägen, slutligen, är att i stället för det absoluta veto, som Första Kammaren nu eger, blott medgifva den ett suspensivt sådant.

riksdagsordningen.

(Forts.)

Gerna erkänner jag, att den enda utvägen af dessa fyra, som förefaller mig fullt tillfredsställande, är den första, nemligen att begränsa det kommunala fyrktalsväldet. Men detta måste då ske i så hög grad, att ändamålet verkligen vinnes. Det hjälper icke att inskränka den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal o. s. v., utan man måste taga ett mycket större steg. Lämpligast skulle vara, om man likställde den kommunala rösträtten med den politiska, såsom förhållandet är i åtskilliga andra länder, eller också om man vdtog någon liknande åtgärd med samma verkan, till exempel den, som för några år sedan i afseende på städerna godkändes af denna kammare. Emellertid vet jag mer än väl, att en sådan åtgärd för närvarande icke har någon framgång att påräkna.

Då komma vi till den andra utvägen, eller den som af herr Daniel Persson i Tällberg vid så väl denna som förra årets riksdag blifvit föreslagen, men hvilken, jag måste bekänna det, dock förefaller mig föga tillfredsställande för målets vinnande. Delvis torde den äfven vara mindre behöflig. Ty sedan representationsförändringen har antalet valbara till Första Kammaren af sig sjelf betydligt ökat. Vid representationsförändringen utgjorde det blott omkring 12,000 personer, under 1880-talet ökades det till 24,000, och nu kan det antagas uppgå till minst 30,000, hvilket antal alltjemt ökas i samma mån som en större förmögenhet öfverflyttas på allt flera händer. Således skulle det egentligen blifva tilldelandet af arfvode åt ledamöterna i Första Kammaren, som skulle kunna åstadkomma någon verkan. Men mig förefaller det ytterst tvifvelaktigt, om Första Kammaren derigenom skulle erhålla den väsentligen förbättrade karakter, som vore nödvändig för att afhjelpa de missförhållanden, jag påpekat. Förmodligen var det väl äfven delvis af denna anledning som denna kammare vid förra riksdagen med 112 röster mot 94 afslog herr Perssons motion. Och det är detta afslag, som i icke ringa mån bestämt mig att nu framkomma med det af mig ifrågasatta alternativet.

Det tredje alternativet skulle, såsom jag nämnde, vara att åt Andra Kammaren gifva en större finansiell befogenhet med afseende å budgetens bestämmande än åt den Första. Med anledning deraf ber jag dock få erinra, att Andra Kammaren till följd af sitt större antal ledamöter redan har en sådan större befogenhet, om den är enig och af densamma vill begagna sig vid gemensamma omröstningar. Skulle man genom en ändrad lagstiftning söka att, i likhet med hvad i utländska författningar eger rum, åstadkomma den större finansiella befogenheten för Andra Kammaren, torde man få underkasta sig en serie af grundlagsförändringar, som gjorde saken ganska invecklad.

Då förefaller mig den fjärde utvägen, eller det suspensiva vetot,

Om ändrad
lydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.

(Forts.)

vara väsentligen enklare. Den har den förtjensten att omedelbart träffa målet för reformen, nemligen att inom ett visst område inskränka Första Kammarens uppgift till förekommandet af förhastade och omogna beslut. Och denna utväg kunde genomföras medelst en obetydlig förändring, genom ett kort tillägg till någon paragraf af riksdagsordningen, vare sig 65 § eller någon annan.

I förbigående ber jag få påpeka den moderata karakteren af mitt förslag. Jag har icke endast från det suspensiva vetot undantagit alla finansiella och grundlagsfrågor, utan derjemte blott ifrågasatt, att Andra Kammarens beslut i lagfrågor o. s. v. skulle blifva gällande, först sedan den vid tre på hvarandra följande riksdagar, som dock varit åtskilda genom ett omval till Andra Kammaren, fattat samma och lika lydande beslut.

Hvad nu beträffar de skäl, som af utskottet blifvit anförda för afstyrkande af min motion, så tyckas de hufvudsakligen härröra från Första Kammarens ledamöter; och jag kan icke undra på, om denna kammares förtroendemän icke själfva vilja lemna sin hand till inskränkning af dess magt. Men skälen synas mig därför ingalunda vara bättre.

Man har, såsom många gånger förut, framhållit, att genom antagandet af mitt förslag skulle Första Kammarens lika myndighet och behörighet med Andra Kammaren rubbas. Ja, det är mycket riktigt anmärkt. Men det är just ändamålet med motionen att rubba denna likställighet, och jag vet icke hur detta mål skulle kunna vinnas på annat så än genom en ändring. Dessutom ber jag få erinra, att en inskränkning i likställigheten redan finnes derigenom, att Andra Kam-maren har ett större antal ledamöter än den Första samt derigenom får utsigt att kunna i finansiella frågor öfverrösta densamma.

Utskottet har vidare såsom hufvudskäl för sitt afstyrkande framhållit, att, så vidt detsamma har sig bekant, icke i någon annan statsförfattning skulle finnas ett sådant företräde framför Första Kammaren som det af mig föreslagna suspensiva vetot. Äfven denna anmärkning är riktig. Men sådant kommer sig deraf, att uti de flesta andra statsförfattningar Andra Kammaren, som utgör den verkliga representationen, redan *eger* en sådan magt framför den första, att något suspensivt veto icke behöfves. I öfrigt ber jag få erinra, huruledes i England nyligen varit ifrågasatt att tilldela öfverhuset endast suspensivt veto. Och enligt senaste underrättelser lärer äfven den nuvarande förste ministern, Lord Rosebery, vid något tillfälle uttalat sig för möjligheten af ett sådant veto.

Det andra hufvudskälet, som utskottet framhållit, är, att ett sådant företräde för Andra Kammaren, som det af mig ifrågasatta, icke skulle vara behöfligt hos oss, emedan båda kamrarne skulle i lika mån utgå från folket. För eder, mine herrar, torde jag icke behöfva ens ett ögonblick upptaga tiden med vederläggning af detta skäl; ty alla veta vi, att den invändningen är fullt obefogad; och ingen lärer här på allvar vilja påstå, att Första Kammaren utgår från folket i lika hög grad som Andra Kammaren.

Man har mot min motion velat anmärka, att formuleringen af klämman skulle gifva anledning till tvetydighet eller att densamma

lämpligare skulle kunna infickas vid någon annan paragraf af riksdagsordningen. Utan att för tillfället vilja inlåta mig på granskning af detta påstående, vill jag nu endast nämna, att den felaktighet, som möjligen kunnat förefinnas, varit så obetydlig, att den med en ringa ändring kunnat berigtigas, om inom utskottet någon ledamot funnits, som velat upptaga grundtanken af mitt förslag. Att så icke varit fallet, måste jag naturligtvis från min ståndpunkt beklaga.

Om ändrad
 lydelse af § 65
 riksdagsord-
 ningen.
(Forts.)

Då emellertid inom konstitutionsutskottet ingen röst har höjt sig för den af mig antydda utvägen, men man deremot vill veta, att flertalet af denna kammares ledamöter inom konstitutionsutskottet skulle komma att förena sig om herr Daniel Perssons i Tällberg motion, så torde det för tillfället föga tjena till att jag gör något yrkande. Såsom i motionen antydts, har det hufvudsakliga ändamålet med densamma varit att bringa saken på tal ur en allsidigare synpunkt, än hittills varit fallet, och framför allt att ådagalägga, det äfven andra utvägar finnas för frågans lösning, än den hittills såsom möjlig ansedda. Emellertid förbehåller jag mig att under gynsamare konjunkturen få återkomma med mitt förslag vid en kommande riksdag. För tillfället har jag sålunda, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr Ljungman: Med afseende på motionärens förslag vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att kammaren med hänsyn till önskan om reformer, redan intagit den ståndpunkten att genom ändring af den kommunala rösträtten söka inverka på de Första Kammaren utseende valkorporationerna och derigenom vinna sitt syftemål. Jag tror det enda rätta och kloka vara att fasthålla vid detta sträfvande, så mycket hellre som det vunnit erkännande af Första Kammaren. Genom att komma med för många sträfvanden för vinnande af samma syftemål, skadar man blott *det* sträfvande, för hvilket man först bestämt sig och hvilket äfven synes mig vara det bästa.

Jag skall därför hemställa om bifall till utskottets afstyrkande utlåtande.

Herr Höjer: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid och jag skall icke heller inlåta mig på någon närmare kritik af Första Kammaren, sedd i belysningen af denna kammares göranden och låtanden under de år, som den i vårt land existerat. Jag är öfvertygad om att den icke blifvit hvad grundlagstiftaren med densamma afsåg, ett i sann mening konserverande element i Sveriges statslif. Jag är tvärtom öfvertygad, att den genom sina öfvergrepp, sitt ständigt återkommande motstånd mot alla reformer successivt utvecklat sig till en social fara i vårt fädernesland, och att denna fara endast kan aflägsnas genom en reform af denna kammare.

Det är min öfvertygelse, att om det får fortgå vidare det ena tiotalet år efter det andra på samma sätt som hittills, så kan det komma derhän, att Första Kammaren i sin konservatism i stället för att förekomma revolutioner gör allt för att påskynda dem. Frågan blir då, på hvad sätt man bäst skall åvägabringa den reform, som motionären afser, och hvilken, såsom han i sitt yttrande betonat, kan

Om ändrad
lydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.
(Forts)

ske med olika medel. Jag har icke begärt ordet för att uttala min mening i detta hänseende, men så mycket kan jag säga, att jag sympatiserar med den grundtanke, som återfinnes i hans motion, ehuru jag för min del icke kan tillstyrka ett bifall till densamma på grund af dess formella brister. Jag har begärt ordet egentligen för att göra ett yrkande, då motionären sjelf icke kommit fram med något sådant. När jag genomläser konstitutionsutskottets motivering, finner jag den vara i högsta grad besynnerlig. Den förste ärade talaren, motionären, har i trenne viktiga punkter antydt de oegentligheter, hvaraf denna motivering lider, och jag instämmer i alla de anmärkningar, han gjort mot denna motivering. Det är i synnerhet den andra anmärkningen, han gjorde, som faller ganska bjert i ögonen. Konstitutionsutskottet säger nemligen, att det i Europa ej finnes någon författning, »som tillägger en del af representationen ett företräde i fråga om lagstiftningsmagten jemförligt med det, motionären velat inrymma åt Andra Kammaren», men glömmar att, trots hvad författningarnas bokstaf innehåller, det finnes flera land i Europa, nämligen England, der öfverhuset i afseende på lagstiftningsfrågor icke har en större magt än den, som motionären vill tillerkänna den reformerade Första Kammaren. I likhet med honom synes mig också, att det, som förekommer i motiveringens sista stycke, der utskottet säger, att »den större behörighet, som i vissa länder tillkommer den andre kammaren, synes i de flesta fall vara föranledd af saken af verksamt inflytande från folkets sida på den öfre kammarens bildande», är något, som i sig innebär en orimlighet. Det höglöfliga konstitutionsutskottet synes glömma, att Första Kammaren tillkommer genom dubbla indirekta val, och att elektorerna till landstingen tillsättas på grund af den orimliga fyrväldsröstskalan, som gör, att det i sjelfva verket endast är en del af de högst beskattade, som utvälja dessa elektor. När jag granskar denna motivering från början till slut, finner jag, att den innehåller så många besynnerligheter, att, ehuru jag för min del kan vara med om det slut, hvartill konstitutionsutskottet kommit, jag likväl icke kan vara med om att votera bifall till utskottets utlåtande med bibehållande af motiveringen. Derfor skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan, men med ogillande af hela dess motivering.

Herr Ljungman: Jag tror icke, att den siste talaren haft skäl att komma fram med hvad han anförde mot utskottets motivering, ty snarare skulle man väl kunna säga, att hans anförande var något »besynnerligt», än att säga det om utskottets motivering. Det är oss alla bekant, huru i England öfverhuset någon gång i fragor af synnerligt stor vikt användt sitt veto, som icke är suspensivt utan absolut. Afven om de politiska förhållandena i England fört derhän, att ett sådant veto från öfverhusets sida ytterst sällan förekommer, borde det väl snarare vara en uppgift för Andra Kammaren att söka utbilda sig efter det föredöme, som Englands underhus gifver, än att söka få införd en grundlagsbestämmelse, som är aldeles obehöfelig, i fall man ville rätta sig efter ett sådant mönster som den engelska representationen. Det är nemligen den kloka partigrupperingen i Englands

underhus, som vållar, att detta underhus betyder någonting, ty finnes det der en sådan partigruppering som i denna kammare, då skulle detta underhus icke heller betyda så mycket, utan då skulle regeringen äfven i England nödgas stödja sig på öfverhuset och en minoritet i underhuset.

Om ändrad lydelse af § 65 riksdagsordningen.
(Forts.)

Hvad slutligen förslaget i öfrigt beträffar, vill jag fästa uppmärksamheten på, att om man vill vinna framgång åt den önskan, som Andra Kammaren snart i ett fjerdedels århundrade uttalat, nemligen att få den kommunala rösträtten nödigt begränsad, så tror jag, att det icke är skäl att på alla sätt och vid alla tillfällen angripa Första Kammaren, utan när den nu visat tillmötesgående i afseende på nämnda önskan, så är det väl klokare att ställa sig fredligt med samma kammare och på det sättet kunna nå vårt önskuingsmål. Jag skall därför, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: Herr talman! Jag kan icke underlåta att något närmare granska det, som utgör sjelfva kärnpunkten i utskottets resonnement, nemligen utskottets förmenande, att ett sådant företräde i afseende på lagstiftningsmagten för representationens Andra Kammare, som en grundlagsförändring i enlighet med motionärens förslag skulle medföra, icke hade något motstycke i hela den politiska världen. Utskottet medgifver visserligen, »att i åtskilliga främmande länder med tvåkammerssystem den afdelning af representationen, hvilken i svenska riksdagen motsvaras af Andra Kammaren, med afseende å vissa frågor eger större myndighet än den öfre kammaren»; men, säger utskottet på följande sida: »den större behörighet, som i vissa länder tillkommer den undre kammaren, synes i de flesta fall vara föranledd af saknaden af verksamt inflytande från folkets sida på den öfre kammarens bildande». Det förhåller sig i sjelfva verket icke så. Ty äfven i de länder, der första kammaren framgår ur val, der den icke är ett öfverhus, ett herrehus eller en senat, icke är tillkommen på grund af ärftlighet eller annan sjelfskrifvenhet eller kunglig utnämning, är regeln den, att andra kammaren har det företrädet — och det betyder ofantligt mycket — att finanslagen först förelägges densamma. Detta gäller icke blott om sådana land som England, der öfverhuset icke är en representativ församling, eller Italien, der senaten icke heller är en representativ församling, utan det gäller äfven om andra länder, såsom t. ex. Belgien, hvars första kammare framgår ur val lika väl som den andra kammaren. Första kammaren i Belgien har hittills blifvit vald af samma valmän, som tillsätta andra kammaren, och efter den nu pågående författningsrevisionen kommer den förändringen att inträda, att en del af senaten väljes af samma valmän som andra kammaren, och den andra delen af provinsialrepresentationerna.

Således är det icke blott — såsom utskottet tyckes föreställa sig — i de länder, der den öfre kammaren icke är en vald representation, som den andra kammaren har betydligt större grundlagsenlig magt än den första, utan detsamma gäller äfven om de länders representation, der båda kamrarna framgå ur val. Då vidare utskottet säger, att något liknande den rubbning af jemlikhetsställningen kamrarna emellan, som genom ett antagande af motionärens förslag skulle åstad-

Om ändrad kommas, ingenstädes skulle förefinnas, så skall jag tillåta mig nämna, lydelse af § 65 att ett sådant andra kammarens företråde i afseende på lagstiftningsfrågor finnes i ännu högre grad i ett land, der båda kamrarne framgå ur val. Jag skall dervid icke taga något exempel från länder med öfverhus, icke vald senat eller dylikt. Jag skall icke heller taga exempel från Norge, ty då skulle man kunna invända, att i Norge icke finnes något tvåkammerssystem — hvarpå jag likväl skulle kunna svara, att, huru en tvåkammarsrepresentation rätteligen bör vara organiserad, derom finnes icke något i Guds ord föreskrifvet, och att om det rätta sättet att organisera en tvåkammarsrepresentation finnas flera skilda meningar än exempel å tvåkammerssystemet gifvas i den faktiska verkligheten. Nej, jag skall taga exempel från ett land med första kammaren vald lika väl som andra kammaren; ett land, hvars första kammare liksom Första Kammaren i Sverige tillsättes af provinsialrepresentationen; ett land, om hvars författning jag aldrig hört den meningen uttalas, att den är byggd på någon ultraradikal grund; ett land, fordom stort genom sin lysande frihetskamp och i våra dagar måhända i politiskt och socialt hänseende lyckligare än någon annan europeisk stat. Jag menar Holland, der första kammaren liksom i vårt land väljes af provinsialrepresentationen, hvarför man också, ehuru i visst afseende ej utan någon missuppfattning, sagt, att den holländska författningen tjenat till förebild för vår svenska riksdagsordning. I Holland är nu första kammarens behörighet i afseende på lagstiftningen betydligt mera inskränkt än Första Kammarens i Sverige skulle blifva genom ett antagande af motionärens förslag. Alla regeringens förslag och framställningar till den holländska representationen, generalstaterna, gå omedelbart blott till den andra kammaren. Först derefter, och om de der ledt till något positivt resultat, komma de till den första kammaren. Om deremot resultatet i andra kammaren är ett afslag, så tillkännagifves detta afslag för regeringen, och frågan kommer aldrig till första kammaren. I samband härmed står, att andra kammaren i Holland har rätt att i afseende på regeringens framställningar och förslag vidtaga förändringar, göra amendement, en rättighet som icke tillkommer första kammaren. Detta i afseende på samtliga från regeringen utgående förslag. Vidare bör också ihågkommas, att med den holländska folkrepresentationens lagstiftningsinitiativ icke förhåller sig på samma sätt som här i Sverige, att lagfrågor kunna väckas i båda kamrarne, utan användandet af lagstiftningsinitiativet beror uteslutande af andra kammaren. Om der väckes ett lagförslag, och det leder till något resultat, så går förslaget till första kammaren, men denna senare kammare kan icke sjelf sätta generalstaternas lagstiftningsinitiativ i rörelse. Läger man härtill, att det är andra kammaren, som har den politiska åtalsrätten, och vidare — ehuru jag icke vill fästa så synnerligen stor vikt dervid — att i vissa frågor båda kamrarne, af hvilka den första har 50 och den andra 100 ledamöter, sammanträda till gemensamt beslut, så kan jag ej annat än finna, att andra kammaren i Holland har i allmänhet större magt och större betydelse än den första, och att den i lagstiftningsfrågor har större magt, än Andra Kammaren här i Sverige skulle få genom antagande af motionärens förslag. Kanske det äfven kan vara

(Forts.)

skäl att påpeka ett par andra omständigheter. Högsta domstolen i Holland, Hooge Raad, som bland annat på åtal af andra kammaren dömer ministrarne för embetsförbrytelser, tillsättes på det sätt, att vid ledighet andra kammaren uppgör en lista på 5 personer, inom hvilken sedan regeringen få göra sitt val.

*Om ändrad
lydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Räknekammaren, hvilken endels motsvarar vår kammarrätt och endels vår statsrevision, har en större befogenhet än dessa institutioner hos oss, ity att den eger att kontrollera finansförvaltningen, så att till och med vederbörande minister, inom hvars förvaltningsområde en utgift faller, behöfver räknekammarens godkännande, för att finansministeru skall anordna en utbetalning från statskassan. Den tillsättes också af regeringen på förslag af andra kammaren. Detta är något för våra begrepp främmande.

Det ena med det andra gör, att andra kammaren får en öfvermäktig ställning, utan att man därför kan säga, att vare sig Hollands författning eller den holländska politiken går ut från några ultraradikala grundsatser.

I Belgien framgå, som bekant, båda kamrarne ur val — representantkammaren numera ur en på ett visst sätt modifierad allmän rösträtt, hvilken torde gifva Belgien omkring 1,200,000 valmän. I detta land har andra kammaren — representanternas kammare — det företrädet framför den första kammaren, eller, såsom denna senare kammare der kallas, senaten, ehuru det ej kan falla någon in att jemföra den med vissa andra lands senat, att för andra kammaren först föreläggas finanslagen och lagen om armékontingenten. Vidare har andra kammaren det företrädet, att det är den, och den allena, som eger att åtala ministrarne inför kassationsdomstolen. Dessutom eger andra kammaren det företrädet, att den icke uppgör förslag till, utan nämner ledamöter i *Cour des comptes*, hvilken har att kontrollera finansförvaltningen, att tillse, att icke budgetsposterna öfverskridas, och att inga anslag dragas från sitt rätta ändamål till något annat. Det är således icke grundadt, när utskottet säger: »Den större behörighet, som i vissa länder tillkommer den undre kammaren, synes i de flesta fall vara föranledd af saknaden af verksamt inflytande från folkets sida på den öfre kammarens bildande».

En vida öfvervägande betydelse tillkommer den undre kammaren äfven i länder, der den öfre kammaren bildas enligt mycket liberalare grundsatser än de, som äro föreskrifna i vår riksdagsordning.

Detta har jag ansett vara lämpligt att anmärka, då i sjelfva verket icke träffande jemförelser synes mig utgöra sjelfva hufvudpunkten i utskottets motivering. I öfrigt har jag ingenting att tillägga.

Herr Persson i Tällberg: På det att icke på den ärade motionären och mig man må söka att tillämpa det gamla ordspråket: »när vargarne börja rifvas, så får bonden sin ko igen», anser jag mig skyldig tillkännagifva, att jag för min del icke har något emot, om herr Mankells förslag kunde gå igenom. Jag vill dock såväl för herr Mankell som äfven för öfriga ledamöter af kammaren tillkännagifva, att jag i min motion utgått från en annan synpunkt, än den herr Mankell i sin motion utgått från. Då jag, såsom jag vid sistlidne riksdag hade

Om ändrad
lydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

äran nämna, tror att för den sunnda samhällsutvecklingen det nu rå-
dande motsatsförhållandet kamrarne emellan är till stor skada, har
jag ansett, att man bör bereda större möjlighet för valmännen att till
ledamöter af Första Kammaren välja bland en annan korporation, än
hvad nu är förhållandet. Om herr Mankells förslag blefve lag, skulle
motsatsförhållandet kamrarne emellan ingalunda blifva mindre, utan
snarare tvärtom större. Det skulle således endast komma att blifva
med den öfvermägt, som bereddes åt denna kammare, som den komme
att vinna sina segrar öfver den Första Kammaren. Men jag tillåter
mig betvifva, att ett sådant förhållande blefve lyckligt för vart sam-
hälle.

Vidare skulle jag till herr Ljungmans begrundande vilja säga några
ord, ehuru jag förbehåller mig att dertill få återkomma, då min motion
kommer att behandlas i kammaren. Det är med anledning af hvad
han yttrade angående den kommunala rösträtten. Jag är fullkomligt
ense med herr Ljungman deri, att Första Kammaren bör reformeras
genom en inskränkning i den kommunala rösträttsskalan. Om jag
nu antager, att Första Kammaren i en framtid blifver så radikal,
att den kan gå med på t. ex. en begränsning till en femtedel af
kommunens hela röstetal eller så omkring, och jag vidare är så
sangvinisk, att jag tror, att detta kommer att inverka i någon högre
grad på de korporationer, som skola utse Första Kammarens ledamöter,
vill jag likväl erinra, att man i alla händelser finge välja bland per-
soner, som stå på alldeles samma förmögenhetsnivå som de nuvarande
förstakammarledamöterna. Jag fruktar då, att Första Kammaren skulle
komma att få samma utseende, som den nu har. Det är därför som
jag tror, att såväl en begränsning af den kommunala rösträtten som
äfvén en omgestaltning i afseende på valbarheten till Första Kamma-
ren är nödvändig.

Ehuru, såsom sagdt, jag icke har något emot, att herr Mankells
motion bifalles, skall jag likväl, då motionären icke sjelf gjort något
yrkande, ej framställa något yrkande om bifall till densamma.

Det förvånar mig verkligen ej, att herr Mankell anser sin motion
bättre än min, ty hvar och en älskar naturligtvis sitt eget foster. Jag
å min sida tycker, att min motion är bättre än hans. Det är därför
kanske skäl, att båda förslagen komma fram, och att kammaren får
pröfva, hvilketdera förslaget som är det bästa.

Jag har, såsom sagdt, intet yrkande att göra.

Herr Ljungman: Det var med någon förvåning jag hörde herr
Hedin göra anmärkning mot konstitutionsutskottet för en sak, till
hvilken konstitutionsutskottet ej gjort sig skyldigt. Utskottet har nem-
ligen i sin motivering yttrat: »Euruväl i åtskilliga främmande länder
med tvåkamarsystem den afdelning af representationen, hvilken i
svenska Riksdagen motsvaras af Andra Kammaren, med afseende å vissa
frågor eger större myndighet än den öfre kammaren, finnes dock, såvidt
utskottet har sig bekant, icke någon författning, som tillägger en del af
representationen ett företräde i fråga om lagstiftningsmagten jemförligt
med det, motionären velat inrymma åt Andra Kammaren.»

Såvidt jag kan finna, är hvad utskottet här yttrat fullkomligt rig-

tigt och vederlägges icke af hvad herr Hedin har anført. När ett utskott inkommer till svenska Riksdagen med ett utlåtande, är det naturligtvis tvunget att använda orden i den betydelse, de hafva i svenska språket och i vår grundlag. Hos oss mena vi med uttrycket »lag» icke detsamma som motsvarande uttryck betyder i utländska författningar. Vi kalla t. ex. icke de beslut, som fattas i statsregleringsfrågor, »lagar», utan vi använda detta uttryck endast i mera inskränkt betydelse. Utskottet har med sitt yttrande om »lagstiftningsmagten» aldrig afsett statsregleringsfrågor, utan endast sådana beslut, om hvilka herr Mankells motion rör sig, således hufvudsakligast om antagande af sådana lagar, som stiftas enligt 87 § regeringsformen. Under sådana förhållanden är det ju klart, att hvad utskottet här yttrat är fullständigt på sin plats.

Om ändrad lydelse af § 65 riksdagsordningen.
(Forts.)

Hvad Nederländernas konstitution angår, så erbjuder den alls ingen likhet med hvad herr Mankell vill hos oss införa. Det är en ofantlig skilnad på dess första kammare och den första kammare, som hos oss skulle komma till stånd, om herr Mankells nu förevarande motion bifölles. Den öfre kammaren eger der icke ett endast suspensivt veto, men den får yttra sig först efter det den undre kammaren gjort det, och då har den definitivt veto. Detta är en stor skilnad.

Hvad för öfrigt sjelfva frågan angår, tror jag ej, att man vinner något genom att komma fram med sådana motioner som den nu förevarande. Jag anser, att, om man vill vinna hvad man önskar, man bör koncentrera sig på att inverka på de valkorporationers sammansättning, hvilka hafva att utse Första Kammaren, och icke äflas att komma fram med en allt större mängd olika förslag. De öka endast motståndet.

Jag hemställer om bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr Boëthius: I motsats mot den förste talaren tror jag för min del icke, att det är en riktig väg att på grund af en känslöstämning, ett tillfälligt missnöje med en del af representationen förändra grunderna för dess sammansättning. Han åberopade ridderskapet och adeln; men 1866 års representationsreform gick icke fram öfver ridderskapet och adeln, därför att detta stånd var konservativt, utan därför att dess sammansättning var föråldrad.

Emot herr Höjer skall jag be att få påpeka den stora skilnad, som förefinnes mellan Englands öfverhus och vår Första Kammare, nemligen att Englands öfverhus till största delen består af ärftliga medlemmar, vår Första Kammare helt och hållet af valda. Man må hysa hvilka åsigtter som helst om lämpligheten af den kommunala rösträtten, så torde man likväl få erkänna, att de korporationer, som välja Första Kammaren, nemligen landstingen, icke äro så dåliga institutioner, och jag undrar, om de icke mycket väl kunna tåla jemförelse med t. ex. de holländska provinsialförsamlingarna äfven i demokratiskt hänseende. Hvad nu utskottets motivering angår, så förhåller det sig ju så, som utskottet framhållit, att det i andra länder endast är i afseende på finansfrågor, och jag vill tillägga i afseende på den konstitutionella ansvarigheten, som den andra kammaren har företräde framför den första kammaren, utom i ett laud, det af herr Hedin påpekade, nemligen Holland. Ty jag erkänner — jag tager, på grund af en händelse i förmiddags, kam-

Om ändrad
lydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

maren till vittne på, att jag gör det — jag erkänner, att herr Hedin har fullkomligt rätt, då han säger, at^t i afseende på kongl. propositioner, finansfrågor och lagfrågor andra kammaren i Holland har företrädare framför den första, nemligen det företrädet att dessa först skola gå in till den andra kammaren.

Men fastän jag erkänner detta, tillåter jag mig dock påpeka en olikhet. Jag ber kammaren dervid observera, att jag icke påstår, att herr Hedin förnekat denna olikhet, men fastän han icke gjort det, så torde det dock kanske vara mig tillåtet att framhålla den, ty jag har ju också en viss konstitutionel rätt att tala i denna kammare. Förhållandet är nemligen det, att den i Nederländerna gällande ordningen är helt enkelt raka motsatsen till den i motionen föreslagna. Jag lem-nar derhän, hvilken betydelse detta stadgande i Nederländernas konstitution kan hafva för dess andra kammares magtställning i allmänhet, men visst är, att den magt, som derigenom tillkommer denna andra kammare med afseende på lagstiftningen, är uteslutande *negativ*. Den kan *hindra* reformer och hindra dem på ett mycket effektivt sätt genom att aldrig släppa fram förslag derom till första kammaren, men här är ju fråga om *motsatsen*; här är fråga om att gifva den Andra Kam-maren en rätt att *drifva igenom* förändringar gent emot Första Kam-marens vilja. Men det är i alla europeiska länder, såvidt jag vet, der det finnes ett verkligt tvåkammarsystem, just den första kammarens uppgift att kunna hindra sådana förändringar, som anses omogna, och därför har första kammaren öfverallt absolut veto med afseende å lag-stiftningsfrågor.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr John Olsson: Herr talman! Jag läser uti detta betän-kande under rubriken »reservationer» bland andra en, afgifven af herr Ljungman, mot vissa delar af motiveringen. Jag kan icke neka till, att det förefallit mig underligt att, då här nu inom kammaren fram-stälts yrkande om ogillande af motiveringen, man ändock får höra herr Ljungman yrka bifall till samma motivering, mot hvilken han sjelf reserverat sig.

Herr Ljungman yttrade, bland annat, att det skulle vara olämpligt, om man ville komma någon väg med reformer, att vid alla möjliga tillfällen angripa Första Kammaren. Jag får för min del öppet bekänna, att jag är af alldeles motsatt uppfattning mot den ärade talaren. Jag tror nemligen, att om man någonsin skall kunna åstadkomma några reformer, måste man inom Andra Kammaren bilda en kompakt opinion och opposition just emot Första Kammaren, en oppo-sition, som verkligen har rygg att stå för hvad den vill och kraft att drifva sin vilja igenom; och jag tror icke, att vi kunna åstadkomma denna opinion och opposition, om vi icke vid alla möjliga tillfällen angripa Första Kammaren, då densamma motsätter sig de berättigade önskemål, som denna kammare söker att genomdrifva.

Herr Ljungman hänvisade i fråga om en reformering af Första Kammaren till en begränsning af den kommunala rösträtten och ansåg, att man företrädesvis om icke uteslutande borde rigta sig på detta

önskemål. Jag vill då fästa herr Ljungmans uppmärksamhet på, att utskottet i sin motivering just förklarar, att allting är väl bestämdt fråga om Första Kammarens bildande, så att ingen förändring behöfver vidtagas i afseende å den kommunala rösträtten. Utskottet säger nemligen, att den större behörighet, som i vissa länder tillkommer den undre kammaren, synes i de flesta fall vara föranledd af saknaden af verksamt inflytande från folkets sida på den öfre kammarens bildande, men att hos oss förefinnes icke denna anledning till en reform. Det är onekligen egendomligt, att herr Ljungman instämmer i och yrkar bifall till denna motivering på samma gång som han föregifver sig vilja rigta sin reformifver på en ändring af den kommunala rösträtten, i syfte att bereda folket ett större inflytande på Första Kammarens bildande, en ändring som ju utskottet förklarar vara obehöfelig! Jag kan för min del icke förstå logiken i herr Ljungmans uppträdande och förmodligen ingen annan heller.

Jag instämmer uti det yrkande, som af herr Höjer framställts på bifall till utskottets hemställan, men med ogillande af motiveringen.

Herr Höjer: Herr talman! Om jag i likhet med min högt aktade vän, herr Boëthius, skulle våga begagna mig af den konstitutionella rätt, som tillkommer mig, så skulle det vara för att gent emot honom säga, att det icke skulle kunna falla mig in att framkomma med en sådan tanke som den, att våra landsting vore en dålig institution.

Jag har endast sagt, att en Första Kammare icke kan kallas folkvald i ordets egentliga mening, då den är vald af våra landsting, hvilka sjelfva äro tillkomma genom indirekta val, och jag kan således icke finna, att man med fog kan säga, att en Första Kammare, skapad såsom vår, är, såsom det står uti utskottets motivering, bildad »under verksamt inflytande från folkets sida».

Herr Hedin: Då en ärad ledamot af konstitutionsutskottet funnit sig böra uttala sin förundran öfver hvad jag sagt, så tillåter jag mig anmärka, att denna förundran förmodligen hade uteblifvit, derest han gjort mig den äran att höra på hvad jag sade.

Hans antydan att, när jag talade om förhållandet mellan kamrarne i vissa andra länder, detta icke skulle höra till debatten rörande den föreliggande frågan, vederlägges af konstitutionsutskottets utlåtande, som, med tydlig hänsyftning just på den andra kammarens större finansiella magt i vissa andra länder, velat förklara, att den i de länderna föranledes deraf, att första kammaren icke kan betraktas såsom en vald, en folkvald kammare. Detta har jag berigtigat, enär det gifvit utskottet anledning till ett uttalande i betänkanudet, som jag icke finner exakt.

Jag har vidare icke heller sagt, att organisationen och lagstifningsmagten i Holland är densamma, som afses i herr Mankells motion, och således behöfves icke något berigtigande af mitt yttrande i det fallet. Jag har sagt, att uti Holland första kammarens inflytande på lagstiftningen är ännu mera inskränkt än Första Kammarens i Sverige skulle blifva genom ett bifall till motionärens förslag.

Om ändrad
tydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af § 65
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

När man vill berigtiga hvad en talare under debatten yttrat, så borde det vara ett nödvändigt vilkor, för att ett sådant angrepp skulle erkännas för behörigt, att man verkligen rigtar sin anmärkning mot hvad som *blifvit* sagdt och ej mot sådant, som *icke* blifvit sagdt.

Herr Ljungman: Jag skall än en gång anhålla att få läsa upp det stycke af utskottets betänkande, mot hvilket herr Hedin senast rigtat sitt angrepp. Det lyder: »den större behörighet, som i vissa länder tillkommer den undre kammaren, synes i de flesta fall vara föranledd af saknaden af verkligt inflytande från folkets sida på den öfre kammarens bildande». Såsom herrarne bebagade finna, så står det »i de flesta fall»; det står icke »i alla fall». Uttrycket vederlägges således icke af förhållandena i Nederländerna, och jag tror således, att hvad jag yttrat var fullt befogadt.

Den omständigheten, att den undre kammaren i Holland i många hänseenden har större betydelse än den öfre, kan icke tjena till motivering för det förslag om inskränkning af den Första Kammarens magt, som herr Mankell framställt.

Hvad slutligen beträffar herr Jonathan Olssons anmärkning, att jag reserverat mig mot vissa delar af motiveringen, så innebär denna min reservation icke, att jag icke skulle kunna gilla motiveringen i andra delar än som han vidrört. Min uppfattning är, att motiveringen kunnat vara tillräckligt utförlig genom att på fyra eller fem rader angifva första och sista punkternas hufvudsakliga innehåll. Men jag har icke kunnat ansluta mig till den motivering, som förefinnes i reservationen och är författad af herr Alin, emedan den synes mig väl intensiv i en helt annan riktning, jemförd med den, som förekommer i utskottets utlåtande.

Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr John Olsson: Det skulle vara synnerligen intressant att få veta, mot *hvilka* delar af motiveringen herr Ljungman reserverat sig, då han här yrkar bifall till motiveringen i dess helhet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen gifvit propositioner å hvaradera af de båda yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Om ändring af
12 kap. 3 §
kyrkolagen.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion om ändring af 12 kap. 3 § kyrkolagen.

Med tillstyrkande af berörda, inom Andra Kammaren af herr *J. Eliasson* m. fl. afgifna motion, n:o 21, hemställde utskottet, att Riksdagen ville för sin del besluta följande

»Lag angående ändring af 12 kap. 3 § kyrkolagen.
Härigenom förordnas, att hvad i 12 kap. 3 § kyrkolagen är stadgadt

om klämtning morgon och afton hvarje söcknedag hädanefter icke skall gälla, der vederbörande församling beslutar upphörande af klämtning; dock att helgemålsringning aftonen före söndag och helgdag fortfarande skall ega rum.»

*Om ändring af
12 kap. 3 §
kyrkolagen.
(Forts.)*

Häremot hade reservation afgifvits af herr *J. Anderson* i Tenhult.

Efter föredragning af ärendet begärdes ordet af

Herr *Anderson* i Tenhult, som yttrade: Herr talman! Vid sistlidet års riksdag väcktes en motion, hvori yrkades, att 12 kap. 3 § kyrkolagen måtte upphöra att gälla eller alternativt, att den i samma paragraf föreskrifna klämtningen måtte ske endast sommartiden från och med maj till och med september. Samma års lagutskott hemställde med anledning af motionen, att hvad i 12 kap. 3 § i kyrkolagen är stadgadt om klämtning hädanefter icke skall gälla, der vederbörande församling beslutar upphörande af klämtning. När detta lagutskottets utlåtande behandlades i kamrarna, så bifölls detsamma i Första Kamraren utan någon som helst diskussion; och när frågan i denna kammar förevar, så var det endast en talare, som yttrade sig, och han slutade med att yrka bifall till utskottets hemställan; hvarefter i vanlig ordning Riksdagen affät en skrivelse till Kongl. Maj:t, som tillkännagaf Riksdagens beslut. Sedermera har vid kyrkomötet, hvars yttrande i ämnet inhemtades, föreslagits den ändring i Riksdagens beslut, att det skulle blifva ett lagstadgande, att helgemålsringning aftonen före söndag och helgdag fortfarande skall ega rum. I den motion, som vid denna riksdag inkommit, har motionären upptagit kyrkomötets beslut och till detsamma yrkat bifall. Af föreliggande betänkande synes, att lagutskottet öfvergått på kyrkomötets åsigt och fattat beslut alldeles i enlighet med som kyrkomötet ville hafva det. Då Riksdagen så nyligen som förlidet år fattat sitt beslut, har jag för min del så stor aktning för beslutet, att jag icke kan biträda utskottets förslag och således icke instämma i den ändring, som kyrkomötet har gjort. Och af sådan anledning har jag anmält min reservation.

Innan jag vet, hvad denna kammar vill i denna fråga, skall jag för min del icke göra något yrkande, utan öfverlemnna till kamraren att bestämma, om den vill respektera sitt eget i fjol fattade beslut eller låta sig ledas af kyrkomötet.

Vidare anförde:

Herr *Göransson*: Herr talman, mine herrar! Då jag vid 1893 års riksdag var motionär i frågan, vill jag nu yttra några ord. Som herrarna torde erinra sig, gick min motion derpå ut, att hvad i 12 kap. 3 § kyrkolagen är stadgadt rörande klämtning skulle upphöra att gälla, eller alternativt, att klämtning måtte ske allenast under sommarmånaderna från och med maj till och med september. Lagutskottet tillstyrkte det första alternativet af min motion, men med det tillägg, att det skulle bero på vederbörande församlings beslut, huruvida klämtning der skulle ske eller icke. Detta lagutskottets förslag blef äfven Riks-

Om ändring af dagens beslut. När förslaget sedan kom till kyrkomötet, så gjorde 12 kap. 3 § kyrkomötet ett ytterligare tillägg, nemligen af den lydelsen: »dock att kyrkolagen. helgemålsringning aftonen före söndag och helgdag fortfarande skall ega rum». Jag skall för min del icke motsätta mig detta tillägg, som (Forts.)

När jag kommer att rösta för bifall till utskottets förslag, gör jag det under förhoppning, att lagen äfven kommer att blifva tillämpad i alla församlingar öfver hela riket, och icke såsom hittills tillämpningen skall bero på de särskilda domkapitlens subjektiva uppfattning. Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag skall deremot be att få tillkännagifva, att jag kommer att sluta mig till det uttalande, som reservanten har gjort. Jag kan icke finna, att kyrkomötet har anfört något som helst skäl, på grund hvaraf det har kunnat eller bort ändra det beslut, som Riksdagen fattat förlidet år. Det enda skäl, som jag tyckt mig finna af kyrkomötet anfördt, är *sedem* att hafva klämtning helgdagsaftnarna. Och detta skäl hade naturligtvis kyrkomötet kunnat anföra för afslag på alltsammans. Jag tror, att om kyrkomötet skall upphäfva ett Riksdagens beslut, så bör det hafva något starkare skäl. Jag kan icke finna, att det beslut, som kyrkomötet fattat och lagutskottet tillstyrkt, kan hafva någon den ringaste betydelse och leda till någon fördel synnerligast på landsbygden. Jag vet icke, huru det är i allmänhet; men jag, som bor en kvarts mil från kyrkan, har aldrig hört någon klämtning om aftnarna, så att jag vet ej ens att det klämtas i den församling, der jag bor. Således tror jag, att man mycket väl kan afslå detta, utan att förlora något. Den enda klämtning, som förekommer, är om lördagsaftnarna; och den skulle ju i alla fall komma att bibehållas.

Jag tror således, att om kammaren afslår detta, så kommer man närmare under fund med, att kyrkomötet är en institution, som icke är fullt lämplig. Ty när det icke ens kan gilla ett sådant oskyldigt riksdagsbeslut som detta, så kan man med fog säga, att det är en institution, som är och fortfarande blir synnerligen olämplig.

Jag skall således be att få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr *Nydahl* instämde häruti.

Herr Eliasson: Herr talman, mine herrar! Med morgon- och aftonklämtning, hvarom 12 kap. 3 § kyrkolagen stadgat, har förhållandet varit olika inom olika delar af vårt land. På en del ställen vet man icke det ringaste om någon församlingarnas skyldighet härutinnan. På andra åter har det varit vanligt, att klämtning skett under sommartiden, maj—september. Få ställen å landet funnos, hvarest klämtningen verkställdes under hela året, och det väckte fördenskull ett missnöje inom Upsala stift under åren 1891 och 1892, då i flera af dess kontrakt af församlingarna fordrades att verkställa klämtning året om, hvarigenom de tillskyndades utgifter, som förut icke funnits. Det var denna

omständighet, som vid sistlidet års riksdag föranledde väckandet af frågan om klämtningens upphörande. Lagutskottet tillstyrkte då, som man vet, den ändring, att det skulle på församlingarna sjelfva få bero, om morgon- och aftonklämtning skulle verkställas, och detta blef äfven utan ringaste motsägelse Riksdagens beslut.

Men kyrkomötet behagade för sitt bifall fästa ett vilkor, att helgemålsringning aftonen före sön- eller helgedag fortfarande skulle ega rum. Det är detta vilkor, som talaren på vermlandsbänken nu anser vara så viktigt, att frågan om församlingarnas frihet beträffande klämtningen hellre må förfalla än att på samma vilkor ingå.

För min del måste jag bekänna, att jag icke kan vara med derom. Jag vill icke tro, att man i sådana frågor som denna kan vinna några förändringar derigenom, att man fordrar ett strängt vidhållande af förut fattade beslut utan ringaste eftergifter. Lagutskottets nu föreliggande förslag medför efter mitt förmenande dock någon förändring till ett bättre. Det kan ingen påstå, att, om 12 kap. 3 § kyrkolagen kvarstår oförändrad, några lättnader uppkomma för de församlingar inom landet, hvarest morgon- och aftonklämtningar varit vanliga och i senare tid utsträckta. Efter hvad som är bekant, har Första Kammaren godkänt lagutskottets förslag. Skulle då herr G. Jansson få sin vilja fram här i Andra Kammaren, så har ju frågan för denna riksdag förfallit, och det kan icke heller antagas, i fall frågan ånyo förekommer, att kyrkomötet skulle frånträda det vilkor, som detsamma förlidet år uppstälde. Under sådana förhållanden, och då, som sagts, lagutskottets förslag afser förändring till ett bättre, skall jag tillåta mig yrka bifall.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och sedan propositioner af herr talmannen afgifvits å de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos lagutskottets utlåtanden:

n:o 36 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till viss ändring i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864; och

n:o 37 i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 99 § utsökningslagen.

§ 5.

Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 38, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 39 § utsökningslagen. *Om ändrad lydelse af 39 § utsökningslagen.*

Motionären, herr *O. Wikström*, hade i sin berörda, inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 58, föreslagit: att Riksdagen måtte besluta, att 39 § utsökningslagen den 10 augusti 1887 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Om ändrad
lydelse af 39
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

»Är betalningsskyldighet någon ålagd, ege utmättningsman, utan särskildt bemyndigande, hos den tappande verkställa utmätning, ändå att ändring i domen sökes. Ej må dock utmätning å underrätts dom ske, förr än den vunnit laga kraft, der den som tappat ställer pant eller borgen för hvad honom ålagdt är, så ock för skada som genom uppehållet vållas kan; ej heller å hofrätts dom, der gäldenären styrker, att han, på sätt i 30 kap. rättegångsbalken föreskrifves, sin rätt till talan mot domen förvarat och till fullgörande deraf hos Konungens befallningshafvande eller utmättningsman eller i taka händer nedsatt penningar, svarande mot hvad dömdt blifvit.»

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr Wikström: Herr talman, mine herrar! Såsom motionär i frågan skall jag tillåta mig att anföra några ord. 30 kap. 5 § rättegångsbalken innehåller bland annat: »Den, som tappat i hofrätt och vill Konungen deremot söka, gifve omant ut hvad dömdt är, och sätte det hos Konungens befallningshafvande eller i taka händer.» Dessa båda nedsättningar äro likställda, och den tappande kan således välja, hvilket han vill göra. Men 39 § utsökningslagen talar ett annat språk. Ty der säges, att den, som nedsatt beloppet hos Konungens befallningshafvande, är fredad får utmätning af hofrätts icke laga kraft vunna dom, då deremot den, som nedsatt penningarna i taka händer, riskerar sådan utmätning.

Jag skall be att ur verkligheten få taga ett exempel, för att visa, hvartill sådant kan leda. Det var en person A., som stämde en person B. angående skadeersättning. Häradsrätten friade B.; men så kom hofrätten och upphäfdde häradsrättens utslag samt ådömde B. att erläggga omkring 45,000 kronor, deri inbegripet räntor och kostnader. B. var naturligtvis missnöjd och begärde hos hofrätten att få fullfölja talan mot hofrättens dom. Då föreskref hofrätten bland annat, att B. skulle hos Konungens befallningshafvande eller i taka händer nedsätta det ådömda. B. valde taka händer, d. v. s. han deponerade i en bank hela beloppet och erhöll bevis derpå jemte vederhäftighetsintyg samt fullföljde talan hos Kongl. Maj:t. Medan saken der var anhängig, sökte A. hos öfverexekutor att få lyfta det nedsatta beloppet, och denna ansökan utställdes till delgifvande. B. gjorde invändningar på grund af borgens formella beskaffenhet o. s. v. Detta förargade A., så att han hotade och sade, att om invändningarna icke återkallades, skulle han låta hofrättens dom gå till utmätning.

Om nu A. sätter denna hotelse i verket, får B. ännu en gång utgifva detta belopp 45,000 kronor. Han får således till en tid betala 90,000 kronor i stället för 45,000 kronor. Men en sådan orimlighet eller orättvisa kan väl icke hafva varit lagstiftarnes mening.

Detta exempel ensamt synes mig tillräckligt motivera min motion. Men jag ber äfven att i någon mån få till granskning upptaga utskottets skäl.

Utskottet anför, att det sällan skulle inträffa, att den, som företer bevis om nedsättning i taka händer, verkligen nedsatt beloppet, utan att beviset skulle vara ett slags löftesskrift, hvarigenom den, som utfärdat beviset, åtagit sig att tillhandahålla och utanordna beloppet, när Kongl. Maj:ts dom fallit.

Om ändrad lydelse af 39 § utskökningslagen.
(Forts.)

Vidare säger utskottet, att en sådan säkerhet skulle vara illusorisk, därför att det kan inträffa, att innan Kongl. Maj:ts dom fallit, kan både den person, som utfärdat beviset, och den, som tappat målet, blifva insolventa, och enär den vinnande sålunda icke hade full säkerhet i beviset, borde han vara berättigad att få utmätning.

Hvad det först uppgifna förhållandet angår, eller att den, som företer bevis om nedsättning i taka händer, oftast icke skulle hafva nedsatt beloppet, så förstår jag först och främst icke, huru utskottet skall kunna veta det. Ty om sådant inträffar, så är det ett falsarium, och det är därför knappast troligt, att vare sig den, som företer beviset, eller den, som utfärdar beviset, utbasunar det. Och hvad sjelfva faktum beträffar, att det skulle vara så vanligt som utskottet säger, så har jag en annan erfarenhet uppifrån Norrland, ty i de rättegångar, med hvilka jag haft någon beröring och hvilka blifvit fullföljda till Kongl. Maj:t, der har nedsättning verkligen skett. Det kan ju vara möjligt, att det på andra ställen förfares annorlunda, men om så sker, är det ett kringgående af lagen. Och det bör väl icke göra, att den ärlige och redbare nedsättaren skall vara underkastad utmätning, liksom ej heller ett dylikt förhållande i och för sig utgör bevis på att det icke ligger någon säkerhet i nedsättningsbeviset.

Jag ber särskildt att få framhålla 30 kap. 5 § rättegångsbalken, ty då 1734 års lagstiftare deri medgifvit nedsättning i taka händer såsom ett vilkor, som innebär säkerhet för motparten, att han skall utfå beloppet, då Kongl. Maj:t dömt, så synes det mig, att det en gång för alla har blifvit förklaradt, att en verklig säkerhet ligger i detta nedsättningsbevis, och jag kan då icke förklara, huru utmätning det oaktadt skall kunna ega rum mot den, som presterat ett slikt bevis.

Jag har bland motiven till den nya utskökningslagen förgäfvats forskat efter skälen till den skilnad, som föreligger, men icke kunnat finna dem. Dessa motiv, i hvad de angå § 39 utskökningslagen, lyda som följer: »Men äfven för hofrätts dom har ett undantag från utmätning ansetts böra medgifvas, nemligen när den tappande redan för fullgörande af domen i allmänt förvar nedsatt penningar, svarande mot hvad dömdt blifvit. Den vinnande är då berättigad att lyfta, hvad sålunda blifvit nedsatt, och kommer följaktligen i åtnjutande af samma fördel, som om icke blott utmätning, utan till och med försäljning af det utmäta egt rum.»

Men alldeles samma skäl kunna anföras till stöd för utmätning i de fall, då beloppet är nedsatt i taka händer. Äfven der är den vinnande berättigad att mot pant eller borgen lyfta beloppet.

Utskottet säger, att den vinnande icke alltid har full säkerhet i beviset om nedsättning i taka händer. Ja, om utskottet dermed menar absolut säkerhet, då kan jag hålla med utskottet. Men alldeles samma invändning kan göras mot nedsättning hos Konungens befallningshafvande, ty förhållanden kunna inträffa, då icke heller det hos Konun-

Om ändrad
lydelse af 39 §
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

gens befallningshafvande nedsatta beloppet erbjuder absolut säkerhet. Om t. ex. krig inträffar och ett anfall riktas mot residenstaden, der Konungens befallningshafvande finnes, och Konungens befallningshafvande icke hinner rädda sina kassar, så kan ju Konungens befallningshafvande åtminstone till en tid blifva urståndsatt att prestera det nedsatta beloppet. Detta visar ju, att det icke finnes absolut säkerhet någonstades.

Enligt mitt förmenande ligger det alldeles tillräcklig trygghet och garanti i detta bevis om nedsättning i taka händer, och detta på två skäl, det ena att vederhäftighetsintyg alltid åtföljer, och det andra att den, som utfärdar beviset, är underkastad ansvar för förskingring, om han icke, då beloppet skall utbetalas, innehar detsamma, ty han har erkänt, att han har mottagit beloppet och är då skyldig att prestera detsamma.

Vill man underkänna den säkerhet, som ligger i bevis om nedsättning i taka händer, så bör man jemväl i 30 kap. 5 § rättegångsbalken taga bort nedsättningen i taka händer. Men så länge denna nedsättning förekommer i den af mig omnämnda paragrafen, så länge ligger det uppenbar orättvisa deri, att den, som ärligen och redbart nedsatt beloppet i taka händer, det oaktadt skall vara underkastad utmätning.

Det torde icke förundra kammaren, om jag sålunda anser mig hafva giltiga skäl att, trots laguskottets afstyrkande utlåtande, yrka bifall till min motion.

Herrar *Zetterstrand* och *Thor* instämde häruti.

Herr Bruzelius: § 39 utsökningslagen, det lagrum, i hvilket motionären yrkar ändring, stadgar, att å hofrätts dom, derigenom betalningsskyldighet blifvit någon ålagd, utmätning ej får ske, »der gäldenären styrker, att han, på sätt i 30 kap. rättegångsbalken förskrifves, sin rätt till talan mot domen förvarat och till fullgörande deraf hos Konungens befallningshafvande eller utmätningsman nedsatt penningar, svarande mot hvad dömdt blifvit.»

Den lagändring, som den ärade motionären föreslår, bertår deri, att efter orden »hos Konungens befallningshafvande eller utmätningsman» skulle inskjutas orden »eller i taka händer».

Jag skall visst icke bestrida, att ur *gäldenärens* synpunkt den ändring, motionären föreslår, kan vara önskvärd, men man bör väl äfven taga tillbörlig hänsyn till den andra partens, nemligen *fordringsegarens*, intressen. Och om man detta gör, skall man genast finna, att denna andra parts intressen genom nu gällande lagbestämmelser äro vida mera betryggade, än de skulle blifva, om motionärens förslag antoges. Det är dock en stor skilnad, från den vinnande partens, fordringsegarens, sida sedt, om det genom hofrättens dom honom tillagda belopp till hans säkerhet, medan saken hvilat oafgjord hos Kongl. Maj:t, nedsattes i reda penningar hos Konungens befallningshafvande eller utmätningsman, än om det, som motionären föreslår, nedsattes i taka händer. Ingen läser väl betvifla, att bakom ett intyg om nedsättning af hvad dömdt är, utfärdadt af Konungens befallningshafvande eller utmätningsman, stå reda penningar, och säkerheten, åtminstone om beloppet nedsattes hos Konungens befallningshafvande, torde alltså,

trots hvad den ärade motionären nyss yttrade, vara oomtvistlig. Han förutsatte visserligen, att krig skulle inträffa och fienden plundra landt-ränteriet, men för sådana fall bör man, tycker jag, icke i lugna tider lagstifta.

*Om ändrad
lydelse af 39 §
utsöknings-
lagen.*

(Forts.)

Säkerheten skulle äfven vara större, om beloppet nedsattes hos utmättningsman, som ju är en tjänsteman och som tager emot det under tjänstemannaansvar, än om det nedsattes hos en enskild person.

Jag vill nu visserligen icke afgöra, ty derom saknar jag känne-dom, huru det i allmänhet går till, när ett ådömdt belopp nedsattes i taka händer. Men jag kan mycket väl tänka mig, att en person på god tro utfärdar ett intyg, att han ansvarar för det belopp, som är ådömdt, utan att han fått af den tappande parten mottaga detta. Detta kan han göra utan afsigt att, som den föregående talaren uttryckte sig, göra ett falsarium. Han gör det i god tro på en vän, som han vill hjälpa. Han anser sig, på goda grunder, i det ögonblick, intyget utfärdas, vara fullt vederhäftigt för beloppet i fråga, men när Kongl. Maj:ts dom faller och det gäller att taga ut beloppet, kunna förhållan-dena hafva ändrat sig, och fordringsegaren går då miste om sitt.

Motionären stöder sin motion på hvad som står i den gamla rättegångsbalkens 30 kap. 5 §. Deremot vill jag säga, att det nu icke gäller att taga i öfvervägande, huruvida hvad som innehålles i detta gamla lagbud är för våra förhållanden lämpligt eller icke, utan nu gäller det att i en så pass ny lag, utsökningslagen, införa en bestä-melse, som icke ansågs lämplig, då lagen antogs. Den ärade motio-nären omnämnde, att han förgäfvades i motiven till utsökningslagen sökt efter något, som kunde berättiga till att göra någon skilnad i detta fall. Jag tyckte, att det stycke, han sjelf läste upp, innefattade till-räckliga motiv. Det stod nemligen der, att man velat befria den för utmätning, som ådömts betalningsskyldighet genom icke i laga ordning kraftvunnen dom, om han i *allmänt förvar* nedsatt penningbeloppet. Ligger icke motivet till den vidtagna ändringen i dessa ord? Ko-mitén, som utarbetat förslaget, och sedermera lagstiftarne ville på denna grund icke acceptera hvad som stod i den gamla rättegångs-balken, att beloppet äfven kunde nedsättas i taka händer.

Då man således i all lagstiftning icke bör se blott på den ena partens fördel, utan äfven på den andra partens, anser jag, att utsök-ningslagen bör bibehållas såsom den nu lyder.

På dessa och de för öfrigt af utskottet anförda skäl yrkar jag bi-fall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Likaledes biföllos statsutskottets härefter, hvart för sig, föredragna memorial:

n:o 31, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 32, angående disposition af jernvägshypoteksfondens behållning.

§ 7.

*Ang. för-
skjutande af
den vägupp-
skattnings-
nämnderna
tillkommande
ersättning
m. m.*

Föredrogs vidare statsutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förskjutande af den väguppskattningensnämnderna tillkommande ersättning m. m.

I detta utlåtande hemstälde utskottet:

»att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, må medgifva, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län må ega att, intill dess de i 52 § af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 omfördälda väggassor i de särskilda väghållningsdistrikten hunnit bildas, af om händer hafvande medel förskjuta dels till vägstyrelserna, uppå behöriga requisitioner, de belopp, som erfordras för gäldande, enligt requisitioner bilagda, af vägstyrelserna granskade och godkända räkningar, ej mindre af den ersättning, som enligt 50 § af nämnda lag tillkommer ordförande och ledamöter i de särskilda nämnder, hvilka enligt 46 § i samma lag hafva att uppskatta årliga kostnaden för underhållet af allmän väg den tid, marken är bar, än äfven af de kostnader för skrifbiträde och expenser för dessa nämnder, hvilka för fullgörande af nämndernas uppdrag kunna ifrågakomma och böra af väggassorna bestridas, allt med skyldighet för vederbörande vägstyrelse att, så snart tillräckliga tillgångar hunnit i väggassan inflyta, godtgöra de sålunda förskjutna medlen mot återbekommande af de till Kongl. Maj:ts befallningshafvande ingifna räkningarna, dels ock, likaledes mot ersättning af vederbörande väggassa, kostnaden för offentliggörande i länskungörelserna af vägnämndernas uppskattningssinstrument.»

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Erickson i Bjersby: I hufvudsak har jag ingenting att invända mot Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag. Tvärtom synes det mig fördelaktigt, utom i en enda punkt, som jag skall be att få omnämna.

Om detta förslag antages oförändradt, skulle man derigenom pålägga väggassan en utgift, som jag icke anser väggassan vara skyldig att underkasta sig.

Kongl. Maj:t har till stöd för sin uppfattning om vägstyrelsernas skyldighet att bestrida kostnaden för offentliggörande i länskungörelserna af vägnämndernas uppskattningssinstrument åberopat kongl. cirkuläret den 30 november 1876 till Dess befallningshafvande i samtliga länen angående godtgörande af kostnaderna för tryckning af länsstyrelsernas kungörelser. I detta cirkulär är i 1 mom. förordnadt, att tryckningen af länskungörelserna skall utom i vissa i cirkuläret angifna fall bekostas af landträntrimeredel, hvilken kostnad sedermera skall afföras under sjetta hufvudtitelns förslagsanslag »till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.», och i 2 mom. bestämdt, hvilken

tryckningskostnad skall af vederbörande kommun eller annan af de der uppräknade korporationerna bestridas. Jag kan icke anse, att den sak, hvarom nu är fråga, kan räknas till de »landstings-, lands- och stadskommuns eller menighetsstyrelses angelägenheter», hvarom det i sistnämnda moment är fråga. Jag har tvärtom den uppfattningen, att, då man enligt en lag, i detta fall naturligtvis väglagen, är skyldig att till Konungens befallningshafvande insända en eller annan uppgift, som Konungens befallningshafvande sedan är skyldig låta i länskungörelserna offentliggöra, kostnaderna härför böra utgå enligt 1 mom. i åberopade cirkuläret och således bestridas af statsmedel. För denna min åsigt hemtar jag stöd såväl från förordningen angående kommunalstyrelse på landet som ock från landstingsförordningen. I den förra förordningen stadgas i 44 §, att till Konungens befallningshafvande skall ofördröjligen insändas uppgift på den persons namn och bostad, som blifvit till ordförande i kommunalnämnden utsedd, och låter Konungens befallningshafvande i länskungörelserna derom meddela underrättelse. Kostnaden härför bestrides icke af vederbörande kommun, liksom icke heller från landstingskassan ersättes kostnaden för offentliggörelserna i länskungörelserna af de landstingens beslut, som omförmälas i 60 § i förordningen om landsting, utan ersättning derför utgår, som jag antager, af statsmedel. Alldeles enahanda föreskrift finnes i väglagens § 51 angående offentliggörande i länskungörelserna af särskilda nämndens uppskattningsinstrument, der det heter: »Efter fullgjordt uppdrag insänder nämnden uppskattningsinstrumentet till Konungens befallningshafvande, som låter i länskungörelserna offentliggöra detsamma.» Vid sådana förhållanden kan jag, som sagdt är, icke ur åberopade kongl. cirkulär härleda någon skyldighet för vägkassorna att bekosta de omnämnda uppskattningsinstrumentens offentliggörande i länskungörelserna, utan bör kostnaden härför bestridas af statsmedel. Beloppet af ifrågavarande tryckningskostnad kan visserligen icke vara af någon större betydelse, då uppskattningarna icke ofta återkomma, men för principens skull, och då Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag synes mig icke stå i öfverensstämmelse med hvad förut i likartade fall är stadgadt, måste jag motsätta mig förslaget antagande i oförändradt skick samt yrka, att sista delen af utskottets hemställan från och med orden »dels ock» måtte uteslutas, hvaraf äfven skulle följa, att ordet »dels» på 8:de raden uppifrån måste utgå.

Herr Bruhn: Jag är hufvudsakligen förekommen af den förre talaren. I likhet med honom är jag öfvertygad om att det ej åligger vägkassan att bestrida kostnaden för offentliggörande i länskungörelserna af nämndernas uppskattningsinstrument.

§ 53 i väglagen upptager med ganska stor tydlighet alla de kostnader, som det tillhör vägkassan att bestrida, men bland dessa fins ej nämnda kostnad upptagen. Väglagen är ej heller åberopad i statsutskottets betänkande, utan utskottet stöder sig endast på kongl. cirkuläret af den 30 november 1876. Ser man då efter, hvad detta cirkulär innehåller, så är den allmänna bestämmelsen den, att kostnaden för tryckning af länskungörelserna skall bestridas af landtränterimedel. Derifrån göras dock åtskilliga undantag. Ett af dessa, som skulle vara

Ang. förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning m. m.
(Forts.)

Ang. för-
skjutande af
den vägupp-
skattnings-
nämnderna
tillkommande
ersättning
m. m.
(Forts.)

tillämpligt i nu föreliggande fall, lyder så: »tryckning af kungörelse eller meddelande, som afser — — landstings, lands- och stads-kommuns eller menighetsstyrelses angelägenheter — — skall bekostas af den, som föranledt införandet, eller hvars angelägenhet kungörelsen eller meddelandet afser.»

I detta fall skulle då vägstyrelsen hänföras under benämningen »menighetsstyrelse». Men vägstyrelsen kan enligt mitt förmenande icke betraktas såsom en menighetsstyrelse; ty de väghållningsskyldige inom väghållningsdistriktet utgöra ej någon menighet.

Vi veta, att väghållningsdistriktet kan bestå af *ett* härad; det kan äfven bestå af *två* härad, ja, af *en del* af ett härad. Jag tror således icke, att väghållarne inom distriktet kunna få namn af menighet, och således ej heller vägstyrelsen namn af menighetsstyrelse.

Då nu detta är det enda skäl, som är åberopadt i utskottets betänkande, är jag för min del icke öfvertygad om att kostnaderna för dessa uppskattningsinstruments kungörande i länskungörelserna åligga väggkassan. Jag skall därför be att få instämna i förre talarens yrkande. Jag hörde ej, om det var i allt fullt tydligt, men jag tror det, och skall, som sagdt, be att få instämna i detsamma.

Herr Jonsson i Hof: Det kan ju gerna medgifvas, att det icke är så absolut klart, huruvida väggkassan skall betala dessa kostnader för kungörandet af nämndernas uppskattningsinstrument, men lika gerna tror jag, att väggkassan *har* denna skyldighet som att den *ej* har densamma.

Det heter ju i väglagen, att väggkassan skall t. ex. bestrida förvaltningskostnaderna, och jag undrar, om man ej på visst sätt kan subsumera den ifrågavarande kostnaden under denna rubrik. Det är ju här fråga om en åtgärd, som måste sättas i verket, för att väglagen skall kunna träda i kraft och börja tillämpas.

Men det kan ju äfven sägas vara ett visst billighetsskäl, som talar för, att den nämnda kostnaden skall utgå ur väggkassan. Denna uppskattning af väggkostnaderna föranledes ju till en del deraf, att staten skall bidraga med 10 procent af väghållet; och för att kunna utröna, med hvilket belopp staten skall bidraga, måste denna uppskattning verkställas äfven för den omständighetens skull.

När nu uppskattningen afser, att väghållarne skola för sitt område få bidrag af staten, kan det se litet väl skarpt ut, om äfven den detaljen af kostnaden, som det här är fråga om, nemligen kostnaden för kungörandet, skulle bekostas af statsmedel ensamt. Det är troligtvis detta skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att taga in äfven kostnaden för kungörandet bland de utgifter, som skola ersättas af väggkassan; och det var äfven inom afdelningen mening, att detta var ett skäl, som man ej kunde se bort ifrån.

Vill emellertid kammaren fatta ett annat beslut, och anser kammaren, att den motsatta uppfattningen — att detta ej hör väggkassan till — är den rigtiga, så icke skall jag sätta mig deremot. Ty frågans bedömande beror på tycke och smak.

Men att bifalla herr Ericksons yrkande går väl ändå icke an, ty om jag hörde rätt, gick hans förslag ut på bifall till hvad utskottet

föreslagit med strykning af endast sista raderna, som börja med »dels».

Men när klämman börjar med: »att Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning må göra det och det», så blir ju detta ej ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning, enär man ju stryker bort en del af hvad Kongl. Maj:t föreslagit; och således måste — om nemligen kammaren finner sig böra besluta i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förste talarens hemställan — äfven en ändring i början af klämman göras.

Gent mot den uppfattningen, att vägstyrelsen eller väghållarne inom vägdistriktet omöjlig skulle kunna hänföras till »menighet», tror jag ändå, att man med skäl kan göra en annan åsigt gällande.

Icke är det de särskilda personligheterna, d. v. s. alla dessa väghållare inom ett distrikt, utan det är ju en hel samling, som är ålagd att fullgöra en viss skyldighet. Och likasom beträffande vissa saker, som afgöras på kommunalstämma, icke kommunens samtliga röstberättigade medlemmar, utan endast en viss kategori af de skattskyldige har rätt att i beslutet deltaga, och denna kategori då utgör en menighet, så torde enligt mitt förmenande också alla de personer, som in natura eller med penningar bidraga till vägunderhållet i ett distrikt, böra anses utgöra en menighet. Jag tror också, att man ur denna synpunkt kan säga, att kungörelsen i fråga icke är så fullt tillämplig i det syfte, som herrar Erickson i Bjersby och Bruhn ansågo. Mig är det emellertid likgiltigt hvad kammaren i detta fall beslutar, men det vill jag dock nämna, att Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag oförändradt.

Herr Themptander: Man råkar nog vid denna punkt liksom vid åtskilliga andra punkter af väglagen ofta i villrådighet om hvad som varit lagstiftarens mening. Denna lag lemnar nemligen i åtskilliga afseenden rum för tvekan, och ett af dessa fall är onekligen den nu ifrågavarande bestämmelsen. Jag vill emellertid erinra, att, då i af Konung och Riksdag stiftad lag föreskrifves, att någonting skall kungöras, vare sig genom annons i allmänna tidningarna eller genom länskungörelserna, den regel i allmänhet plägar iakttagas, att i samma författning bestämmes på hvems bekostnad detta kungörande skall ske, för så vida icke meningen är, att denna kostnad skall bestridas af allmänna medel. Jag skall i detta hänseende erinra om senaste sparbankslag, som jag har här framför mig, deri det heter, att underrättelse om stadfästelse af reglemente — såsom herrarne veta sker detta af Konungens befallningshafvande — skall på sparbankens bekostnad intagas i länskungörelserna. Och i 136 § skiftesstadgan, som äfven handlar om fall, der Konungens befallningshafvande skall utfärda kungörelse, säges, att denna kungörelse skall intagas i länstrycket på skifteslagets bekostnad. Äfven åtskilliga andra författningar skulle jag kunna åberopa till stöd derför, att civillag i allmänhet genom uttryckliga bestämmelser hänvisar till hvem som skall betala kostnaden för dylika kungörelser, och då lagen icke gör det, är meningen den, att kostnaden skall bestridas af allmänna medel. I följd häraf får jag för min del säga, att jag blef något öfverraskad, då jag fick se, att Kongl. Maj:t i detta fall

Ang. förskjutande af den vägupp-skattning-nämnderna tillkommande ersättning m. m.
(Forts.)

Ang. för-
skjutande af
den vägupp-
skattnings-
nämnderna
tillkommande
ersättning
m. m.
(Forts.)

tolkat väglagen så, att ifrågavarande kungörelser skulle bekostas af vägkassan, enär väglagen icke derom innehåller den minsta bestämmelse. Jag vill nu icke påstå, att, om man intagit en sådan bestämmelse i väglagen, detta icke i och för sig kunde hafva varit lämpligt, men i saknad af hvarje bestämmelse härom i lagen anser jag, att man, i analogi med hvad som annars iakttagits i de lagar, som stiftas af Konung och Riksdag, handlat mera konsekvent genom att låta dessa kostnader bestridas af allmänna medel. Det är visserligen sant, att 1876 års kungörelse, som af den förste talaren citerades, gifver den hänvisning, att länskungörelser om landstings samt om stads- eller landskommuners och menighetsstyrelser angelägenheter skola bekostas af vederbörande landsting eller kommun. Men detta torde väl dock icke få tillämpas på det sätt, att hvarje kungörelse, som handlar om något, som rör vare sig landsting eller stads- eller landskommun, därför skall bekostas af dem; åtminstone är detta ett förhållande, som, såvidt jag vet, aldrig någonsin blifvit iakttaget någonstades. Ty likasom för de kungörelser, som enligt kommunallagarne skola utfärdas om val af landstingsmän samt om fastställande af landstingets beslut m. m., icke fordras ersättning af landstinget, så fordras icke heller ersättning af vederbörande kommuner för de kungörelser, som enligt kommunalförfattningarna utfärdas om t. ex. val af ordförande i kommunalstämma och kommunalnämnd, utan 1876 års kungörelse afser uppenbart de fall, då vederbörande landsting eller stads- eller landskommun i något sitt särskilda intresse önskar någon publikation intagen i länskungörelserna, och då skola de erlægga de därför belöpande kostnader. Jag föreställer mig sålunda, att det varit försigtigare att tolka väglagen så, att, då i den icke nämnes något särskildt om hvem som skulle betala dessa kostnader, och de icke heller uppräknas bland de utgifter, hvilka vägkassan enligt lagen är afsedd att bestrida, de, i analogi med hvad eljest iakttages, böra drabba statsverket.

Jag skall äfven be att få fästa uppmärksamheten derpå, att dessa kostnader icke torde blifva alldeles så obetydliga, utan nog blifva större, än den förste talaren beräknade, därför att ty värr i en mängd distrikt det lärer blifva alldeles nödvändigt att i en snar framtid göra om dessa väguppskattningar, enär de nu måste verkställas efter hittills rådande förhållanden och framdeles måste förnyas, sedan ny vägindelning på grund af nya väglagen egt rum. I hvarje fall synes mig emellertid oegentligt att i den nu föreslagna formen meddela en tolkning af väglagen. Denna sak hade väl rätteligen bort behandlas på ett helt annat sätt, och jag tror också, att om kammaren skulle besluta i enlighet med den förste talarens yrkande, måste hela denna fråga, om hvilken som skall bestrida dessa kostnader, anses förfallen. Ty om meningsskiljaktighet uppstår mellan begge kamrarna beträffande denna lagtolkningsfråga, lärer man icke kunna hänvisa till afgörande genom gemensam votering, huruvida väglagen skall tolkas så, att staten eller väghållningsdistriktet skall betala ifrågavarande kostnader. Beslutar därför kammaren i öfverensstämmelse med den förste talarens yrkande, har, såvidt jag kan finna, hvarje tolkning af väglagen derigenom för denna gång förfallit, och då få vederbörande vid tillämpningen af lagen reda sig med dess bestämmelser i förevarande hänseende så godt de

kunna. Då jag biträder det af honom framställda yrkandet, ber jag endast få föreslå den lilla förändring beträffande formuleringen, som af den siste talaren påpekades såsom nödvändig. Det bör nemligen heta: att Riksdagen på det sätt bifaller Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen medgifver, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande o. s. v. i enlighet med herr Ericksons i Bjersby yrkande.

Ang. förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning m. m.

(Forts.)

Herr Erickson i Bjersby: Det är riktigt, att ordalydelsen af utskottets hemställan måste ändras äfven på det sätt, som herr Thep-tander föreslagit, och jag instämmer därför i hans yrkande.

Mitt påstående, att de ifrågavarande kostnaderna icke skulle blifva af någon synnerlig betydelse, var grundadt derpå, att i *regel* väguppskattningarna icke så ofta komma att ega rum. Det är visserligen sant att, såsom nyss nämndes, i flera distrikt, ja, till och med i de flesta vid början af nya väglagens tillämpning de återkomma med måhända blott ett par, tre års mellanrum. Men sedermera komma de icke så ofta att upprepas, hvilket de icke kunna på grund af uttryckligt stadgande i § 49 i väglagen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan med de förändringar: att orden: »att Riksdagen — — — må medgifva» utbyttes mot orden: »att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver»; samt att såväl å åttonde raden ordet »dels» som slutorden: »dels ock — — — uppskattningsinstrument uteslötos.

§ 8.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Östra Jordal n:o 1, 1/2 mantal, i Göteborgs och Bohus län.

§ 9.

Till behandling förekom härefter lagutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af föreskriften i 27 § disciplinstadgan för krigsmagten af den 7 oktober 1881 om afsändande af bestraffadt manskap, som tillhör värfvad trupp, till värfvade arméns disciplinkompani.

Om upphäfvande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af bestraffadt manskap tillhörande värfvad trupp till värfvade arméns disciplinkompani.

I berörda, inom Andra Kammaren af herr *J. Bengtsson* afgifna motion, n:o 74, hade föreslagits:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t upphäfva föreskriften i 27 § disciplinstadgan för krigsmagten af den 7 oktober 1881 om afsändande af bestraffadt manskap, som tillhör värfvad trupp, till värfvade arméns disciplinkompani.

Utskottet hemstälde:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida föreskriften i 27 § disciplinstadgan

Om upphäfvande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af bestraffadt manskap, som tillhör värfvad trupp, till värfvade arméns disciplinkompani må kunna upphävas, eller, om berörda bestraffningssätt skulle finnas behöfva i en eller annan form bibehållas, detsamma icke borde ädömas endast af krigsrätt, och i sådant fall derom framlägga förslag till Riksdagen.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation afgifvits af herr *Erickson* i Bjersby, som yrkat bifall till motionen.

Efter föredragning af ärendet anförde:

(Forts.)

Herr Bengtsson: Oaktadt allt det erkännande, som min nu förevarande motion rönt från lagutskottets sida, är jag dock icke fullt belåten med det slut, hvartill utskottet kommit. Jag kan nemligen icke förstå, hvartill en sådan skrifvelse, som utskottet föreslagit, skulle tjena. En dylik skrifvelse kan enligt mitt förmenande icke tjena till något annat, än att man derigenom gifver Kongl. Maj:t på hand att, om han så finner för godt, äfven för framtiden ensam lagstifta på ett område, som enligt 87 § regeringsformen är förbehållet Konung och Riksdag gemensamt.

För upphäfvande af 27 § disciplinstadgan för krigsmagten har jag i min motion anført två hufvudskäl. Det ena skälet är det, att tillämpningen af nämnda paragraf icke är underkastad någon som helst kontroll, hvarför den och verkar ojemnt, och att lagtillämpningen faktiskt är öfverlåten åt det individuella godtfinnandet. Detta har utskottet till och med bestyrkt genom den bilaga, som bifogats betänkanDET. Deraf kan man finna, att det nog måtte gå godtyckligt till med bestraffningarna af manskapet, ty från somliga regementen hafva högst få sändts till disciplinkompaniet, från andra ganska många, och så finnas flera regementen, som icke sändt dit en enda man. Så är förhållandet med kronprinsens husarregemente, vendes artilleriregemente, Gotlands artillericorps samt svea och göta trängbataljoner.

Derifrån har man icke behöft skicka någon enda man till denna straffanstalt, så att nog kan man se, att man går besynnerligt till väga, och att det mången gång är godtycke, som härvidlag gör sig gällande. Detta har emellertid utskottet ansett sig kunna afhjelpa genom att i skrifvelseförslaget hemställa, att denna bestraffning skulle ädömas af krigsrätt i stället för såsom nu af chefen ensam. Men tro herrarne, att tillståndet då skulle blifva bättre? Jag tror, att det skulle komma att gestalta sig på det sättet, att hvad chefen vill, vill äfven krigsrätten.

Det andra hufvudskälet, som jag anført, är, att man »kan med fog ifrågasätta lämpligheten af att sammanföra dessa felaktiga individer eller mindre goda element till en särskild anstalt, från hvilken de icke torde i regeln utgå moraliskt förbättrade — disciplinsoldatens framtid är nemligen i allmänhet mörk, och vistelsen vid disciplinkompaniet är ofta nog en anhaltstation på den väg, som heter: brott och fängelse; om så är, torde det vara än angelägnare att ur våra krigslagar utplåna en föreskrift, som stått der allt för länge».

Detta har utskottet på sätt och vis gifvit mig fullkomligt rätt i, *Om upphäfvande af föreskriften i gäl- lande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af bestraffadt manskap till värfvade arméns disciplin-kompani.*
ty det har i sin motivering sagt:

»Lika med motionären finner utskottet det vara önskligt, om föreskrifterna angående öfverlemnande af bestraffadt värfvadt manskap till disciplin-kompaniet kunde upphävas.»

Så långt har utskottet alltså varit öfverens med mig, men då det kommit dit, tyckes det hafva börjat blifva tvifvelaktigt, ty det har sedan tillagt: »så framt derigenom någon olägenhet i fråga om disciplinens upprätthållande vid de värfvade trupperna ej förorsakades», och för att få detta utrönt, har utskottet föreslagit att i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära utredning i ämnet.

För min del kan jag icke inse, hvartill en utredning skulle tjena. Disciplinen vid regementena skulle väl kunna upprätthållas lika bra, om disciplin-kompaniet borttoges. Jag har icke i min motion med ett enda ord berört hvarken disciplinen eller den disciplinära bestraffningen vid regementena. Hvad jag föreslagit, är endast, att man skall taga bort 27 § disciplinstadgan, i hvilken föreskrifves den bestraffning, som ålägges manskap, som faktiskt blifvit utstruket ur rullorna och sålunda är helt och hållet skildt från regementet.

För öfrigt är jag fullt öfvertygad om att, sedan en i krigstjänst anstald person visat sig så omöjlig, att han 3 gånger genomgått disciplinär bestraffning och icke deraf bättrats, det icke är skäl att behålla en sådan person vid regementet och ännu mindre att skicka honom till en anstalt, hvarifrån man på förhand är öfvertygad om, att han icke kommer att utgå som en förbättrad individ. Jag tror, att det här liksom annars är bäst att skilja sig från en sådan person, ty hvad skall det tjena till, att staten uppoffrar så stora summor på att underhålla personer, som staten ändå aldrig i framtiden kan få det ringaste gagn af. Ty det kan väl icke vara meningen, att de 200 à 300 man, som tillhöra disciplin-kompaniet, skola, om krig står för dörren, återtagas och instickas bland de värnpliktige, ty det vore ännu mera förkastligt.

De summor, som uppoffras på disciplin-kompaniet, äro icke små. De uppgå till närmare 50,000 kr. om året. Om det nu vore så, att de personer, som öfverlemnas till denna anstalt, der sysselsattes med öfningar tillhörande krigaryrket samt derjemte med något annat arbete, så att de kunde lära sig ett handverk, hvarmed de efter utgåendet från denna anstalt kunde bättre lifnära sig, då kunde det vara någon reson i att bibehålla denna anstalt. Men tro herrarne, att dessa personer, som är ut och är in stå och hugga sten och icke sysselsättas med något annat, skola, då de genom Konungens befallningshafvandes försorg återsändts till sina hemorter, kunna ordentligt försörja sig? Enligt min tanke äro de penningar, som staten uppoffrar på detta disciplin-kompani, så illa använda, att man väl borde känna sig tveksam att gång på gång lemna Kongl. Maj:t rätt att använda så stora summor för detta ändamål.

Man skickar dessa personer dit för att undergå en bestraffning, och jag medgifver, att det är en bestraffning, då de äro beröfvade sin frihet. Men man försöker ju på alla andra områden, då det är fråga om en bestraffning, att ställa det så, att de straffade från straffanstalten

(Forts.)

Om upphäff- utgå om möjligt förbättrade. Men jag kan icke tänka mig, att de vande af före- personer, hvarom nu är fråga, skola utgå från anstalten i något afseende förbättrade. Jag är fullt öfvertygad om, efter de underrättelser plinstadga förjag fått från orten, att vid denna anstalt så icke är förhållandet; här krigsmagten göres ingenting i detta afseende.

Disciplinsoldaterna hafva sin frihet på alla möjliga sätt och anses om afsäandande af bestraffadt manskap till af ortens befolkning som en verklig pestilentia för orten. Nästan hvarje söndag tillställes det baler, der ortens både manliga och qvinliga ungdom få vara tillsammans med disciplinsoldaterna, och som ingen värfvade ar- besigtning vid dessa tillfällen anställs, så kunna naturligtvis de besökande tillföra dem hvad de vilja, och ofta nog, så har det åtminstone värfvade ar- blifvit mig sagt af trovärdiga personer, sluta dessa dansnöjeu med kompani. slagsmål på qvällen.

(Forts.)

Herr talman, då jag väckt motion om upphäfvande af den ifrågasvarande bestämmelsen i disciplinstadgan, så har jag gjort det därför, att dessa penningar synas mig illa använda, då det icke finnes ringaste förhoppning om att dessa personer skola utgå från anstalten förbättrade, utan de tvärtom säkerligen komma att utgå mera moraliskt förderfvade, än de voro, då de kommo dit, och skall jag på dessa grunder anhålla få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Svensson från Karlskrona: Det höres nogsamnt på den föregående ärade talaren, att han icke mycket haft att göra med värfvade trupper. Hade han det haft, så tror jag icke, att han skulle hafva kommit med detta yrkande om upphäfvande af 27 § disciplinstadgan utan att sätta någonting annat i stället.

Jag har för min del icke någon kännedom om andra värfvade trupper än flottans värfvade manskap, men denna kännedom är verkligen sådan, att jag visst icke kan yrka på att detta straff måtte borttagas, utan att något annat sättes i stället. Detta manskap, som anvärfvas från hela landet, består beklagligen till minsta delen af sådana, hvaraf det borde bestå, nemligen sjömän; de tagas från alla möjliga yrken. När dessa nu komma ombord på våra fartyg, få deltaga i en tjenstgöring, som de förut icke varit vana vid, så kan man icke förvåna sig öfver att, då de komma ut på främmande ställen, i främmande länder och der blifva permitterade, de blifva mera uppslupna än vanligt, och de begå då ofta förseelser, som nödvändiggöra en bestraffning efter disciplinstadgan. När de en gång börjat blifva bestraffade, fortgå de vanligen hela vägen. Hvad skall befälet göra med en sådan man, som icke låter sig rätta af dessa upprepade bestraffningar? Jag är fullt öfvertygad, att flottans myndigheter alls icke begå något godtycke, då de öfverlemnna dylika personer till Konungens befallningshafvande, sedan de blifvit utstraffade, för att afsändas till disciplinkompaniet. Det är visst icke efter endast 3 ådragna bestraffningar, som detta sker. Jag vet många, som mycket oftare blifvit straffade och upprepade gånger erhållit varning, att, om de återkomme, följdén skulle blifva att de afsändes till disciplinkompaniet, men som likväl icke låtit sig rättas. Jag vet mer än eu, som endast och allenast för att komma ifrån tjensten begått förseelser för att få undergå bestraffning.

Emellertid är jag visst ingen vän af detta disciplinkompani, men

jag tror näppeligen, att Riksdagen gör klokt i att bifalla motionen utan föregående utredning, och utan att Kongl. Maj:t lemnats tillfälle att inkomma med förslag till annat bestraffningssätt.

Den föregående talaren menade, att det icke skulle blifva bättre, om man läte krigsrätten bestämma, när öfverflyttning till disciplin-kompaniet skulle ske. Krigsrätten skulle, menade han, döma efter chefens önskan. Mine herrar, jag har mycket bättre tanke om krigsrätten. Jag tror, att den kommer att på lagligt sätt pröfva de förseelser, för hvilka personen är stäld inför rätta, och att det blir lagens stadganden och icke en öfverordnads vilja, som på den kommer att inverka.

Vidare anförde den siste talaren, att disciplinsoldaterna icke få lära sig något nyttigt arbete och att vid kompaniet icke råder någon disciplin. De få dock lära sig ett arbete, nemligen stenhuggeri. Mer än en har, sedan han erhållit undervisning i detta arbete, kunnat efter uttjent strafftid försörja sig sjelf. I anledning af samme talares påstående, att det icke finnes någon disciplin vid kompaniet, hvilket han sade sig hafva fått veta af trovärdiga personer, skall jag be att få lemna kammaren kännedom om några officiella uttalanden rörande disciplinen på Varberg. Tillförordnade generalbefälhafvaren yttrar efter sin inspektion 1893: »Manskapet har, med fästadt afseende vid dels den höga numerären, hvaraf de flesta äro nykomna, dels den låga arbetsförtjensten, en följd af svårigheten att på gamla arbetsplatsen sysselsätta en stor arbetsstyrka, dels de få ådömda disciplinära bestraffningarna, 4 till antalet sedan senaste inspektion, ådagalagt ett synnerligen godt uppförande.»

Beträffande de personer, som hafva disciplinkompaniet om hand, gör generalbefälhafvaren följande uttalande: »Slutligen har jag hos Kongl. Maj:t i underdånighet vitsordat den framstående skicklighet och synnerliga omsorg, hvarmed kompanichefen handhafver kompaniets angelägenheter, samt det utmärkta sätt, hvarpå han, härutinnan biträdd af ett vaket och nitiskt befäl, upprätthåller ordning och krigstukt inom kompaniet.» Att detta icke är tomma ord, bevisas ock af kompaniets straffjournal. Vid inspektionen utgjorde styrkan 113 man, och af dessa hade under 1893 endast 5 man gjort sig skyldiga till förseelser, som föranlett disciplinär bestraffning, och intet enda krigsrättsätal hade egt rum. Utaf dessa 5 bestraffade voro 2 bestraffade för försummelse på post, 2 för lätja vid arbete och en för rymningsförsök. Borgmästaren i Varberg anför: »Att icke någon af manskapet vid värfvade arméns disciplinkompani under den tid kompaniet varit förlagdt till Varbergs f. d. fästning begått någon förseelse, hvarför åtal kunnat ske vid Varbergs rådstufvurätt, samt att i öfrigt ordningen inom staden icke på ringaste sätt varit störd af samma manskap, hvilket uppfört sig till polismyndighetens fulla belåtenhet, intygas» etc. Ja, mine herrar, jag ber att få framhålla detta gent emot den förste talaren, och jag ber honom ursäkta, om jag ställer dessa officiella intyg bra mycket högre och gifver dem bra mycket större vitsord än de personer, som under rättat honom om de disciplinära förhållandena. Personligen är jag lika litet kännare af förhållandena på Varberg som, efter hvad jag är öfvertygad om, talaren sjelf är det. Jag tror, att han grundade sma

Om upphäfvande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af bestraffadt manskap till värfvade arméns disciplinkompani.
(Forts.)

Om upphäfvande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af bestraffadt manskap till hörande värfvad trupp till värfvade arméns disciplin-kompani.

omdömen på berättelser, hvilka ofta kunna vara vilseförande. Om man emellertid vill förändringar utaf de nuvarande förhållandena, tror jag dock icke det vara klokt att bifalla talarens motion. Första Kamplinstadga för maren har i dag bifallit utskottets förslag. Om vi nu skulle bifalla motionen, så föranleder det till att frågan har alldeles förfallit. Med den motivering, som utskottet haft, och den skrifvelse, som utskottet föreslagit, kunna vi få en ändring, som vi ju alla erkänna vara af behovet påkallad. Jag är i likhet med motionären af den åsigten, att jag icke vill, att en chef skall hafva den magt och myndighet sig tillerkänd, att han eger döma en person till fängelsestraff. — Ty ett fängelsestraff är det egentligen. Jag vill icke detta, utan jag vill att sådant endast skall kunna ådömas af laga myndighet; och om bestämmelserna härom öfverflyttas till krigslagarne, hvilka äro stiftade i enlighet med § 87 regeringsformen, så blir det ju en sak, der Riksdagen får med regeringen lagstifta; hvad man egentligen klandrat, är ju, att frågor om manskaps öfverflyttande till värfvade arméns disciplin-kompani skola kunna af dömas genom en på administrativ väg utfärdad förordning.

(Forts.)

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr friherre von Knorring: Herr talman, mine herrar! Motionären har föreslagit i sin motion, att disciplin-kompaniet skall upphävas, utan att han på samma gång föreslagit eller satt i fråga att aflåta skrifvelse till regeringen om att någonting annat skall sättas i stället och ersätta detta disciplin-kompani. Han har utgått från den förutsättningen — och det är mycket naturligt, med hänsyn till hvad han skrivit i sin motion — att saken är fullkomligt utredd. Reservanten mot lagutskottets betänkande har äfven ansett detsamma. Jag för min del anser deremot icke saken fullkomligt utredd. Låtom oss tänka oss, mine herrar, huru ett befäl skall bete sig i händelse denna rättighet borttages, som är gifven detsamma, att bortskänka manskap, som gjort sig skyldigt till mångfaldiga disciplinära förseelser, för hvilka det blifvit bestraffadt. Man kan då möjligen tänka sig, att befälet skall fortfarande behålla dessa individer vid truppen och, om de göra sig skyldiga till fortfarande förseelser, ytterligare bestraffa dem. Men detta anser jag, mine herrar, vara alldeles olämpligt, i ty att det är solklart, att dessa individer skola utöfva en depraverande inverkan på alla de öfriga, som tillhöra samma trupp. Vi veta, mine herrar, att, när det är fråga om att förvara svårare och mindre brottslingar, man har ansett att dessa böra skiljas åt, på det att icke de gröfre brottslingarne skola i fängelset utöfva ett depraverande inflytande på de mindre brottsliga. Så mycket naturligare är det då, att personer, som visat sig alldeles omöjliga i disciplinärt hänseende och på denna grund också blifvit oupphörligen bestraffade, skola skiljas från sådana, som äro fullkomligt redbara, och som icke i afseende på sitt uppförande gjort sig skyldiga till någonting, som strider mot disciplinen. Nå — då vill man svara, att de skola afskedas. Ja, det är godt och väl. Men jag vill fråga er, mine herrar, om afskedandet af sådana, som oupphörligen låtit bestraffa sig på grund af disciplinära förseelser, verkligen kan betraktas som något slags ytterligare straff för dem. Vore det

icke snarare en förmån för sådana personer? Man kan nemligen icke tänka sig, att sådana personer, som låtit bestraffa sig oupphörligt, skola känna sig benägna att tjena qvar. De äro tacksamma, om de blifva afskedade. Ja, jag går verkligen så långt, mine herrar, att jag nästan kan föreställa mig att det finnes individer, som låtit värfva sig och som, sedan de en tid tjenstgjort och funnit att de äro missbelättna, helt enkelt begå disciplinära förseelser för att på detta sätt blifva afskedade. Det är därför som jag misstänker, att, om man föreslår att disciplinkompaniet skall upphävas, det är alldeles nödvändigt att sätta någonting annat i stället. Jag vill icke med hvad jag nu säger försvara disciplinkompaniet såsom institution; ty det kan tänka sig, att man genom andra bestämmelser skall kunna ersätta föreskriften i 27 § disciplinstadgan, så att disciplinkompaniet skall kunna försvinna. Men skall disciplinkompaniet försvinna, så misstänker jag, att man måste ändra både strafflagen för krigsmagten och disciplinstadgan. Ännu mindre vill jag försvara den organisation, som disciplinkompaniet för närvarande har. Tvärtom vågar jag för min del bestrida lämpligheten deraf. Jag har läst i de papper, som röra denna sak, att disciplinkompaniet icke är organiseradt på militäriskt sätt, och jag dömer deraf, att det kan mycket väl hända, att det vore nödvändigt, om disciplinkompaniet skall skall stanna qvar, att det blefve organiseradt på militäriskt sätt, så att det blefve något slags straffkompani med öfningar i militära ämnen. Derom skall jag emellertid icke yttra mig för tillfället. Men jag anser, att saken för närvarande är så pass outredd, att man icke kan utan vidare bifalla motionärens förslag, utan att det är lämpligare att fästa sig vid det betänkande, som utskottet afgifvit.

Om jag nu fattat utskottets betänkande riktigt, så går det ut på det, att, i händelse Kongl. Maj:t utreder saken och finner det riktigt, att disciplinkompaniet bibehålles, det s. k. bortskänkandet i sådant fall icke bör ske genom en befälsåtgärd, utan genom en krigsrättsdom. Och gent emot det förslaget har jag för min del ingenting att anmärka, ty det vore i alla händelser en förbättring. Jag vill påminna mig, att reservanten säger i sin reservation, att, om krigsrätt komme att bestämma någonting i detta hänseende, det skulle blifva ganska svamlande och sådant, som det icke kunde blifva konsekvens uti, dels på grund deraf, att krigsrätten är olika vid olika regementen och dels därför, att krigsrätten vid regementena är olika sammansatt. — Ja, till en viss grad kan han hafva rätt. Men, mine herrar, samma anmärkning kan man göra mot krigsrätten i allmänhet vid regementena, ty den är ju alltid olika sammansatt. Och jag tror, att man, snart sagdt, kan göra samma anmärkning mot våra underdomstolar i deras helhet; ty de äro olika sammansatta, åtminstone med afseende på ordföranden. Det skälet anser jag således icke vara riktigt.

Jag har utgått från den synpunkten, att motionären icke gjort tillräcklig utredning i afseende på saken, och det håller jag mig vid och anser det därför vara klokast af oss att bifalla utskottets förslag, hvarpå jag hos herr talmannen anhåller om proposition.

Herr Bengtsson: Herr talman, mine herrar! Den siste talaren utgick från den synpunkten, att denna straffanstalt vore nödvändig

Om upphä-
vande af före-
skriften i gäl-
lande disci-
plinstadga för-
krigsmagten
om afsändande
af bestraffadt
manskap till
hörande värf-
vad trupp till
värfvade ar-
mens disciplin-
kompani.

derför, att han annars fruktade, det en hel del af dem, som antagas till krigstjenst, skulle begå allehanda förseelser för att slippa ifrån den-
samma. Jag för min del kan icke tänka mig något annat, än att, om
en person blir så utledsen vid militäryrket, att han begär den ena
förseelsen efter den andra och får den ena bestraffningen efter den
andra inom regementet, han icke skall rygga tillbaka, för så vidt han
är af den åsigten, att han vill slippa ifrån krigstjensten, från att begå
äfvén sådana förseelser, att han skickas till disciplinkompaniet. Ty
då vet han, att han blir utstruken ur rullorna och befriad från krigs-
tjenst.

(Forts.)

Samme talare sade också, att det saknades utredning om hvad man skulle göra med sådant manskap, som nu skickas till disciplinkompaniet; ty det vore icke gagneligt att låta sådana personer blifva kvar vid regementena, der de blott skulle depravera eller förstöra de andra, o. s. v. Men det synes mig, som om den ärade talaren icke skulle behöfva att frukta så mycket för det, i synnerhet sedan talaren från Karlskrona framlagt så vackra bevis och intyg öfver dessa personers uppförande vid disciplinkompaniet. Åtminstone på mig gjorde dessa intyg den verkan, att jag blifvit ännu mera öfvertygad om det orättvisa i den bestraffning, som blifvit dessa personer ålagd, då de blifvit skickade dit. Ty de personerna, för hvilka man presterar så vackra intyg, borde sannerligen icke vara vid disciplinkompaniet en enda dag längre — om de intygen äro rättiga — utan då borde de återgå till krigstjensten. Men då detta är omöjligt, sedan de blifvit utstrukna ur rullorna, så frågas: skall staten verkligen behöfva hänga upp i perspektivet för dessa stackare ett sådant här stadgande, att om den eller den förseelsen begås, så straffas den skyldige med att skänkas bort till disciplinkompaniet? Kan icke staten möjligen reda sig lika bra med sitt folk som den enskilde arbetsgifvaren, eller husbonden, hvilken fäster sina tjenare på året? Husbonden har ingen sådan här straffanstalt att hänga i perspektiv för sina tjenare. Han kan icke säga till dem: »om ni icke rätten er efter varningar och tillrättavisningar, så skolen ni komma dit och dit». Jag har haft tjenare under många år, men aldrig skulle det fallit mig in att låta med lagens hjälp hemta och återföra i tjensten en tjenare, som var så missnöjd med sin tjenst, att han lemnade den. Kan tjenaren icke komma öfverens och draga jemnt med husbonden — ja, låt honom då gerna gå och skaffa en annan! Jag tror också, att det vore till fromma för det allmänna och äfvén för staten, att sådana individer finge gå, som kanske mången gång i fyllan och villan låtit värfva sig, men som, sedan de kommit under fund med att de begått en dumhet, försöka att på alla möjliga sätt komma derifrån. Och det vore bestämdt staten värdigare att låta en sådan individ gå och försöka att fästa en annan i stället än att med dylika anstalter hålla honom kvar. Den, som skall tvingas till en sysselsättning, den är sannerligen ingenting värd.

Det är därför just på de skäl, som herr Svensson från Karlskrona anförde, och på grund af de vackra bevis, som han framlade angående uppförandet af dessa stackare, som äro skickade till disciplinkompaniet, som jag nu anhåller att ännu en gång få yrka bifall till motionen.

Herr Hedin: Herr talman! Mot utskottets hemställan har jag en i mina ögon så väsentlig anmärkning att göra, att jag omöjligt kan votera för densamma. Ty derest kammaren skulle antaga utskottets hemställan oförändrad, så skulle kammaren dermed på samma gång gifva till känna, att, om också kammaren helst önskar se disciplinkompaniet afskaffadt, den dock icke har något synnerligt att invända, derest Kongl. Maj:t skulle finna, att disciplinkompaniet bör bibehållas; och en sådan hemställan från Riksdagen kan icke utgöra någon synnerligen stark pression på Kongl. Maj:t att ändtligen på allvar gripa sig an med en fråga, på hvares lösning vi nu hafva väntat i åtminstone 10 års tid. I utskottets hemställan förekommer för öfrigt det uttrycket, att derest berörda bestraffningssätt — bortskänknigen — skulle finnas behöfva i en eller annan form bibehållas, detsamma borde ådömas endast af krigsrätt. Här är således direkt och indirekt uttaladt ett erkännande af att det väl kan hända, att Kongl. Maj:t finner sig icke böra fästa något synnerligt afseende vid framställningen, då man till och med alternativt talar om ett bibehållande af detta straff, om också i något förändrad form. Derför kan jag icke — jag kan omöjligt votera för förslaget, sådant det är, utan det återstår mig endast att i likhet med motionären yrka bifall till motionen. Dermed anser jag alldeles icke, ehuru Första Kammaren redan har antagit utskottets hemställan, att någon fara bör vara för handen för att frågan skall förfalla och ingen framställning från Riksdagen nu blifva till Kongl. Maj:t gjord, ty mellan det af Första Kammaren bifallna utskottsforlaget och den eventuellt af Andra Kammaren bifallna motionen är det mycket möjligt att göra en sammanjemkning, en sammanjemkning, som på samma gång tillgodoser, hvad jag förmodar vara denna kammares önskan, eller att få ett alldeles otvetydigt uttalande derom, att denna ohygglighet vilja vi ha bort, och äfven tager hänsyn till lagutskottets och Första Kammarens uttalade mening, att Kongl. Maj:t må tillse, huruvida någonting, såsom uttrycket nyss lydde, bör sättas i stället. Man skulle t. ex. kunna tänka sig en hemställan om sammanjemkning af följande lydelse: »att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det föreskriften i 27 § disciplinstadgan för krigsmagten af den 7 oktober 1881 om afsändande af bestraffadt manskap, som tillhör värfvad trupp, till värfvade arméns disciplinkompani måtte upphävas» — der har, hvad jag förmodar vara Andra Kammarens öfvervägande mening, blifvit tillgodosedd på det sätt, att ett bestämdt uttalande gjorts derom, att man önskar få denna institution afskaffad — »samt att, derest detta bestraffningssätt skulle finnas behöfva af något annat ersättas, Kongl. Maj:t behagade derom för Riksdagen framlägga förslag». Dervid hade man på samma gång undvikit att säga, att möjligen det bestraffningssätt, som för närvarande är föreskrifvet, torde behöfva bibehållas, om ock i förändrad form, och äfven — da det heter: »derest detta bestraffningssätt skulle finnas behöfva af något annat ersättas, Kongl. Maj:t behagade derom för Riksdagen framlägga förslag» — gjort full rättvisa åt hvad utskottet håller på och åtskilliga talare här prykat samt förmodligen också Första Kammaren afser, nemligen att frågan om hvad som skall sättas i stället, i fall något sådant är af behovet pakalladt, måtte af Kongl. Maj:t tagas under ompröfning.

Om upphäfvande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af bestraffadt manskap till värfvade arméns disciplinkompani.

(Forts.)

Om upphäfvande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af bestraffad manskap till hörande värfvad trupp till värfvade arméns disciplin-kompani.

Jag skall emellertid nu icke framlägga ett dylikt förslag. Jag har endast, för den händelse beslut af kammaren skulle fattas i den rätting, som af motionen angifves, velat påvisa, att med litet god vilja hos Första Kammaren — och det få vi väl förutsätta, om det är sant, som af herr statsministern yttrades här för några veckor sedan, eller att det just är Första Kammaren, vi hafva att tacka för den utmärkta samverkan, som mellan kamrarne egt rum — ingen fara är för handen, att frågan skall vid denna riksdag förfalla, för den händelse att Andra Kammaren bifaller motionärens förslag. Jag anhåller, herr talman, att Andra Kammaren måtte fatta detta beslut.

Herr Erickson i Bjersby: Samma anmärkning, som af herr Svensson nyss riktades mot motionären, eller att motionären ej hade kännedom om förhållandena vid de värfvade regementena, kunde måhända också riktas mot mig, och jag skall för min del medgifva, att jag personligen icke har någon närmare kännedom om förhållandena vid dessa regementen. Men jag har af många sakkunniga hört bestrykas rättigheten af den uppfattning, som motionären uttalat, att stadgandet i 27 § disciplinstadgan kan och bör upphävas, och på grund af de skäl, som herr Bengtsson såväl i sin motion som här i kammaren anfört, och med stöd i öfrigt af hvad jag för egen del yttrat i reservationen, måste jag vidhålla, hvad jag inom utskottet allt ifrån början af denna frågas behandling påyrkat, nemligen bifall till motionärens förslag. Inom utskottet ansågs utan meningsskiljaktighet, att något borde göras i saken, och jag kan således icke annat än erkänna, att utskottet verkligen beaktat herr Bengtssons motion. Men i likhet med herr Bengtsson anser jag det slut, hvartill utskottets majoritet kommit, vara af den beskaffenhet, att, om det äfven af denna kammare, liksom af Första Kammaren, blefve antaget, ingenting dermed vore vunnet i saken.

Utskottets majoritet har ansett en utredning erforderlig, innan den tilltror sig kunna hemställa om vidtagande af åtgärd i det af motionären angifna syfte. Hvari skulle då denna utredning bestå? I afseende hära anför utskottet i sin motivering, att det kan vara med om ett upphäfvande af ifrågavarande bestämmelse, »så framt derigenom någon olägenhet i fråga om disciplinens upprätthållande vid de värfvade trupperna ej förorsakades». Den utredning, som jag har lemnat i min reservation, är i detta fall tillräcklig och innehåller just allt, hvad man kan behöfva inhemta för att kunna bestämma sin åsigt derutinnan. Ty det kan väl och vill väl säkerligen icke heller någon i denna kammare bestrida, att disciplinen vid de regementen och corpser, der ingen bortsänkning till disciplin-kompaniet eger rum, är lika god som vid de regementen och corpser, derifrån disciplin-kompaniet nu hufvudsakligen rekryteras. Någon utredning utöfver de i reservationen lemnade uppgifterna, hvilka på visst sätt äro officiella, då de hemtats från landtförsvarsdepartementet, torde således icke vara behöflig. Och hvad skulle man vinna med den förändring, som antydes i senare delen af utskottets hemställan, eller att det endast skulle tillkomma krigsrätt att ådöma detta straff? Enligt min åsigt ingenting. En sådan förändring innebure icke en förbättring, och skälen för denna min upp-

fattning har jag anført i reservationen, hvarför jag således icke behöfver upprepa dem här. I sak är det, synes det mig, fullkomligt likgiltigt, om bortskänknigen sker på sätt nu är fallet, eller om endast krigsrätt skulle få rättighet att ådöma detta straff. Redan år 1884 uttalades af dåvarande krigsministern i denna kammare den mening, att ifrågavarande domsrätt borde tillkomma endast krigsrätt. Sedan dess hafva dock 10 år förflutit, och ännu är ingenting åtgjordt i den riktningen. Deraf lär man kunna hemta stöd för den uppfattningen, att vederbörande funnit, att intet vunnos genom att ordna förhållan-

Om upphäfvande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmäkten om afsändande af bestraffadt manskap till värfvade trupp till värfvade arméns disciplin-kompani.
(Forts.)

Jag ser frågan äfven från en annan sida, från besparingssynpunkt. Som bekant är, hafva de värfvade trupperna numera betydligt ökats, och vid sådant förhållande låter det också tänka sig, att rekryteringen af disciplin-kompaniet hädanefter skall blifva större än hittills, förutsatt nemligen, att det hädanefter skall gå så till som hittills varit fallet vid vissa värfvade regementen och flottan. Men i och med detsamma stiga naturligtvis också omkostnaderna för disciplin-kompaniet, och man vet icke, hvar utgifterna dertill slutligen skola stanna.

Liksom motionären måste äfven jag fråga: Hvilket gagn medför disciplin-kompaniet? Är det fördelaktigt för staten? Är det fördelaktigt för det mindre samhälle, der det är förlagdt? Eller är det fördelaktigt för de individer, som skänkas dit? För ingendera, svarar jag. Begår någon af manskapet sådana disciplinära förseelser, att han ej kan tillåtas vidare stanna vid regementet, är det mycket bättre, att han straffas derför vid regementet och sedan helt enkelt blir afskedad. Det är fördelaktigare äfven för honom sjelf, att han genast får på annat håll söka sin utkomst, än att han först skall skickas till disciplin-kompaniet för att stanna der ett eller annat år samt först derefter släppas ut i det allmänna lifvet med det brännmärket, att han varit fänge.

Herr Hedins anmärkning i afseende å lydelsen af skrifvelse-förslaget torde vara befogad. Men om kammaren bifölle motionärens förslag, kunde en sammanjemkning af kamrarnes beslut i lagutskottet komma till stånd på sådant sätt, att tillbörlig hänsyn toges just till hvad herr Hedin framhållit.

Herr Svensson omnämnde, att generalbefälhafvaren i sina utlåtanden gifvit vackra vitsord om förhållandena vid disciplin-kompaniet. Jag är öfvertygad derom, att man vid granskning af de återopade straff-journalerna skall finna bekräftadt, hvad herr Svensson anført, eller att dessa journaler visa, att högst få förseelser förekomma vid disciplin-kompaniet. Men det låter nog ändå tänka sig, att vederbörande vid disciplin-kompaniet ofta kan hafva låtit nåd gå för rätt. Hvarom icke, skulle antagligen straff-journalerna visat ett annat resultat.

Vidare nämnde herr Svensson, att stundom personer vid flottan afsigtligt beginge disciplinära förseelser för att komma ifrån flottan, äfven med vetskap om, att de skulle blifva derifrån sända till disciplin-kompaniet. Jag betviflar icke, att det stundom kan förhålla sig så, och det må icke förundra någon, att t. ex. en person, som inifrån landet värfvats till flottan utan afseende å, huruvida han är lämplig till sjöman eller icke, finner tjenstgöringen till sjös vara så svår, att han till hvarje pris vill befrias derifrån, och att han, äfven om han

Om upphäf- ej för det omtalade muntra lifvet vid disciplinkompaniet skulle längta vande af föredit, likväl hellre vill tillbringa värffningstiden derstädes än på sjön, skriften i gälmen just denna omständighet synes mig tala för ett afskaffande af lände disciplininstadga för disciplinkompaniet.

krigsmagten Jag skall för närvarande icke vidare upptaga kammarens tid, utan om afsändande anhängler endast att få yrka bifall till motionärens förslag af bestraffadt manskap tillhörande värffvad trupp till värffvade arméns disciplin-kompani.

Herr von Krusenstjerna: I likhet med motionären och nästan alla talare, som här i afton yttrat sig, anser äfven jag det ifrågasatt utredningssättet böra borttagas. I detta hänseende äro motionären och jag fullkomligt ense. Divergensen oss emellan reducerar sig dertill, att jag i olikhet med honom icke tilltror mig kunna uttala ett bestämdt, säkert omdöme, att detta bestraffningssätt kan utan vidare borttagas och utan att något annat sättet i stället; fast mera anser jag nödigt att derom erhålla en utredning. Och det är derpå, lagutskottets utlåtande går ut. Inom lagutskottet voro, såsom utskottets ledamöter kunna vitsorda, sympatierna allmänt för herr Bengtssons motion. Men åtskilliga erinringar framställes af en ledamot, som haft ordet äfven nu i afton — jag tror, att han var den andre i ordningen. Han visade, huru det verkligen icke går för sig att utan vidare borttaga detta bestraffningssätt, hurusom man behöfver en ultima ratio emot ett värffvad manskap, som i sitt leverne är alldeles oförfärdigt. Det går icke an, såsom reservanten föreslår, att helt enkelt afskeda en sådan person, ty i de flesta fall är det ingenting annat, en sådan begär, än att före kaputlitionstidens utgång blifva fri från krigstjensten, och då är afskedet icke något straff för honom. Att, såsom reservanten föreslår, taga ifrån honom sparbankspenningarna, det är redan stadgadt genom ett kongl. bref af den 23 december 1880, hvori skrives, att om en värffvad soldat utstrykes ur rullorna, han är förlustig sina sparbanksmedel. Detta straff finnes således redan. Reservanten å sin sida anser, att den utredning, som är lemnad, är alldeles tillräcklig. Att utredningen i åtskilliga hänseenden är bevisande, det är jag den förste att medgifva. Men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på, att någon synnerligen omfattande utredning är det dock icke. Den omfattar en tid af tre år — det är alltsammans. Och någon närmare utredning af, huru det står till med de disciplinära förhållandena vid de olika corpser, som äro i fråga, hafva vi dock icke.

Reservanten har såväl i sin reservation som äfven här i afton opponerat sig emot lagutskottets förslag, att, om det efter verkställd utredning skulle befinnas nödigt, att detta bestraffningssätt i en eller annan form bibehålles, det icke måtte ädömas som disciplinstraff, utan endast af krigsrätt, således bestämmas genom en lag, som stiftas af Konung och Riksdag, och icke, såsom disciplinära mål, höra under Konungens ekonomiska lagstiftning. Just de siffror, som motionären och sedermera reservanten återoppat, synas mig med fullkomlig tydlighet visa, att användningen af detta bestraffningssätt är i hög grad ojemn och kanhända beroende på chefernas subjektiva omdöme. Detta synes mig och har synts lagutskottet vara en synnerligen betänkelig sak. Detta straff borde i stället ädömas af domstol, af krigsrätt, derest straffet i någon form skall bibehållas. Jag kan återopa en sådan

(Forts.)

auktoritet som förre krigsministern Ryding, hvilken för 10 år sedan i denna kammare förklarade, att endast krigsrätt borde ådöma sådana straff. Lärorikt är ock exemplet af de båda här i hufvudstaden förlagda gardesregementena. Båda hafva lika stor numerär. Båda äro förlagda här i Stockholm, hvadan man kan antaga, att manskapets beskaffenhet är lika i båda. När nu inom samma tidrymd från det ena regementet bortskänkts 48 soldater och från det andra endast 2, visar detta, att här gör sig gällande något subjektivt vid straffets tillämpning. Det är detta, som lagutskottet genom det senare alter-nativet velat i alla händelser förebygga. Det skäl, som herr Erickson anförde emot att krigsrätt skulle behandla sådana mål, synes icke vara öfvertygande. »Den af fyra militära ledamöter och en lagfaren ledamot bestående krigsrätten är ej någon permanent institution, utan dess sammansättning vexlar», säger han. Men ett sådant skäl talar emot *hvarje* användning af krigsrätt; då skulle inga mål angående militära förseelser i tjensten af dömas af krigsrätt. Han anmärker vidare, att den af krigsrätt dömda skulle få besvära sig öfver domen, och detta skulle komma att föranleda ökad arbete i krigshofrätten. Men redan nu har den, som blifvit dömd i disciplinväg, fullkomlig rätt att öfverklaga vederbörande befälhavares åtgärd. — När han slutligen säger, att, om dessa måls behandling öfverlemnades till krigsrätt, detta skulle medföra, att hvarje arrestbesträffning äfven skulle ådömas af krigsrätt, så förstår jag icke detta. Ty deraf, att man anser, att *detta* enligt min öfvertygelse till sina följder ytterst betänkliga straff bör af krigsrätt ådömas, följer icke, att hvarje äfven det minsta disciplinstraff skall höra under krigsrätt. Dessa skäl synas mig således icke vara fullt öfvertygande.

Jag återkommer till hvad jag först yttrade, att lagutskottets pluralitet — samtliga ledamöter utom en — ansett synnerligen önskvärdt, att detta straff blefve afskaffadt, men dock först efter verkställd utredning. Jag hemställer nu till herrarne: När lagutskottets skrivelse-förslag redan antagits af Första Kammaren, är det då skäl att äfventyra hela sakens framgång genom att frånträda utskottets beslut? För min del skulle jag icke hafva något emot en sådan sammanjemkning, som herr Hedin föreslagit. Men det är ej alldeles gifvet, att ett sådant sammanjemkningsförslag, äfven om det tillstyrktes af lagutskottet, antoges af medkammaren. Är det, upprepar jag, verkligen skäl att riskera denna ingalunda betydelselösa frågas fall? Är det ej bäst att antaga lagutskottets förslag, till hvilket jag för min del anhåller att få yrka bifall.

Herr Persson i Tällberg: Efter de två utmärkta anföranden, som hållits af den ärade motionären, har jag icke mycket att tillägga i denna fråga. Men då herr Svensson från Karlskrona nämnt, att disciplinen var så utomordentligt god vid detta disciplinkompani, tycker jag, att han borde känna sig manad att vidtaga någon åtgärd, på det att regementena måtte blifva i tillfälle att återförvärfva dessa personer, som kompaniet lyckats göra till så goda menniskor.

Jag skall också be att här få framhålla en annan synpunkt, som ingen talare förut framhållit. Det är den, att afsigten med alla våra

Om upphäf-vande af föreskriften i gällande disciplinstadga för krigsmagten om afsändande af beströffadt manskap tillhörande värfvad trupp till värfvade arméns disciplinkompani.
(Forts.)

Om upphäff- strafflagars bestämmelser är, att det straff, som drabbar någon enligt vande af före- dessa lagar, skall lända till den bestraffades förbättring. Men det finnes skriften i gäl- en nödvändig förutsättning för att detta skall kunna ske, och det är plinstadga för- den, att den bestraffade skall hafva klart för sig, att han begått krigsmagten något brott. I vissa fall tillåter jag mig att på det allra beständaste om afsändande betvifa, huruvida en del af de personer, hvarom här är fråga, äro af bestraffadt öfvertygade om att hafva begått något egentligt brott eller åtminstone manskap till- något större sådant, än som de sjelfva ansett, att befälet begått mot hörande värf- något dem. Det kan ju endast vara fråga om ett uppstudsigt ord, och det vad trupp till är ju äfven redan det ett brott. Men den, som drabbats af straffet värfvade ar- härför, tänker möjligen på de många mycket mera svåra ord, som han värfvade ar- fått från sina förmäns sida. I sådant fall torde det vara ganska svårt värfvade ar- att sjelf känna sig öfvertygad om att hafva gjort sig skyldig till det värfvade ar- straff, som ådömts. värfvade ar- kompani.

(Forts).

För öfrigt förefaller det mig underligt, att den ifrågavarande bestämmelsen om disciplinkompaniet skall vara så nödvändig för de värfvade regementenas skull, när, såsom vi af utskottets betänkande och af motionen finna, att för de indelta regementena man icke behöfver någon sådan. För min del tror jag, att de förra regementena icke behöfde stå handfallna, äfven om denna paragraf uteslötes enligt motionärens förslag. För resten må det tillåtas mig att uttala en förvånning deröfver, huru herr Svensson kunnat, indirekt åtminstone, gifva vår militär en så dålig orlofssedel. Ty det är ju så, att de värfvade trupperna äro, om jag så får uttrycka mig, utsynade och utletade af befälet, under det att deremot de indelta äro utvalda af oss bönder, som ju i allmänhet icke anses hafva förmåga att förstå oss på dessa saker. Jag tror, att äfven från den synpunkten sedt det vore gagneligt för att höja förtroendet, vårt förtroende nemligen, till befälet och till dem, som hafva bestyret med dessa saker, om, jag hade så när sagt, en sådan undantagslagstiftning icke funnes till.

I öfrigt ber jag att få instämma med dem, som yrkat bifall till motionen.

Herr Svensson från Karlskrona: Jag är reservanten mycken tack skyldig, som erkände, att han trodde, att det var sanning, som jag anført rörande disciplinkompaniets förhållanden. Ja, jag kan visa honom dessa handlingar, ty jag har dem i min hand och de äro officiellt utfärdade. Han nämnde, att jag höll så styft på disciplinkompaniet. Men jag ber att få erinra, att hvarken jag eller någon annan i lagutskottet har hållit styft på detta kompani. Hvad vi hallit styft på, är, att vi icke anse disciplinkompaniet böra upphävas, förr än utredning försiggått, om så kan ske, och att, om ändock detta straff bör bibehållas, det bör ådömas af laga domstol. För min del har jag alls ingenting emot, att denna paragraf upphäves. Jag anser tvärtom, att den bör upphävas och uteslutas från disciplinstadgan. Tydligt och klart har lagutskottet uttalat, att det ej bör ligga i en persons hand att ådöma detta straff, utan om det bör förekomma, bör det ådömas af domstol.

Den siste talaren nämnde om en dålig orlofssedel, som jag indirekt gifvit militärerna genou hvad jag uttalat om ifrågavarande corpser.

Han sade, att detta straff icke tillämpas på de indelta trupperna. Ja, Om upphäf-
det är naturligt, ty för dem gäller icke denna paragraf, utan endast vande af före-
för de värfvade. Det är mycket roligt att höra, att bönder hafva så skriften i gäl-
god urskilningsförmåga vid antagandet af folket vid den indelta ar- plinstadga för
mén; men vi böra dock betänka, att denna armé arbetar under helt krigsmagten
andra förhållanden och utgöres af helt annat slags manskap än den om afsändande
värfvade. af besträffadt
manskap till-
hörande värf-
vad trupp till
värfvade ar-
mens disciplin-
kompani.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

(Forts.)

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i utlåtandet n:o 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Jöns Bengtssons i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 88 ja mot 83 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts Om ändring i
utlåtande (n:o 12), om ifrågasatt ändring i 12 § af kongl. förordningen 12 § af för-
angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kom- ordningen den
munalutskylder, allmänna afgifter m. m. den 12 juli 1878. 12 juli 1878
angående än-
drade före-
skrifter om
utmätning för
krono- eller
kommunalut-
skylder m. m.

I en till utskottet hänvisad motion hade herr *S. B. Bruhn* före- slagit, att Riksdagen måtte besluta,

»att i 12 § kongl. förordningen angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- och kommunalutskylder, allmänna afgifter m. m. den 12 juli 1878 efter orden »som kan vara medgifven» införas: äfven om för indrifningen försäljning af fast egendom erfordras».

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Bruhn, som yttrade: Då det är ett vedertaget bruk i denna kammare, att en motionär, som fått sin motion af ett utskott afstyrkt, yttrar några beklagande ord, för att icke motionen under fullkomlig

Om ändring i tystnad skall affärdas, så skall icke heller jag tillåta mig att afvika från detta bruk. Men den sena timmen bjuder mig dock att fatta mig så kort som möjligt.

I 12 § af den af mig åberopade förordningen den 12 juli 1878 stadgas: »För indrifning af kronoutskylder, de för särskilda inrättningar eller ändamål bestämda afgifter, hvilka enligt gifna stadganden skola af kronofogde eller städernas uppbördsmän uppbäras och redovisas, kommunalutskylder eller församlings afgifter till presterskapet, njute ej kronofogde, stadsfogde eller magistrat annan ersättning än

(Forts.) den andel i stämmoböter eller andra afgifter för underlåten liqvid, som kan vara medgifven».

Detta uttalande synes mig temligen klart. Men det oaktadt hafva dock olika tolkningar af detsamma egt rum, såsom jag genom ett i min motion framdraget exempel visat, hvilket jag ock i största korthet skall tillåta mig att här relatera.

En jordbruksfastighet försåldes för indrifning af kronoutskylder. Vid köpeskillings fördelning beräknade förrättningsmannen sig arfvode såsom vid utmätning och försäljning i enskildt mål. Häröfver klagade jordegaren hos Konungens befallningshafvande, som ogillade klagomålet. Jordegaren besvarade sig hos hofrätten, som utan meningsskiljaktighet upphäfde Konungens befallningshafvandes resolution. Häröfver klagade åter förrättningsmannen, och Kongl. Majt i högsta domstolen upphäfde med 4 röster mot 3 hofrättens utslag samt faststälde Konungens befallningshafvandes resolution. Vi hafva således här ett prejudikat, tillkommet med en enda rösts pluralitet och mot hofrättens enhälliga åsigt i ämnet.

Under sådana förhållanden har jag ansett mig böra fästa Riksdagens uppmärksamhet på saken. Jag har gjort det så mycket mer, som jag oaktadt det gifna prejudikatet fortfarande är af den åsigt, att för indrifning af kronoutskylder förrättningsmannen icke eger åtnjuta annan ersättning, än andel i stämmoböter eller, som det nu heter, indrifningsafgifter.

Kammarens fjerde tillfälliga utskott, som fått motionen till behandling, har emellertid icke delat min åsigt, och det på hufvudsakligen följande skäl.

Först säger utskottet: »Såvidt utskottet kunnat inhemta, påföres allmänt å landet vid exekutiv försäljning af fastighet, då sådan blifvit för utskylder utmätt, auktionsprovision enligt kongl. kungörelsen angående ändrade bestämmelser rörande arfvode för auktion å utmätt fastighet på landet den 10 oktober 1890». Men denna kungörelse rör utmätning och försäljning af fast egendom för enskilda mål. Jag deremot har i min motion talat om utmätning och försäljning af sådan egendom för krono- och kommunalutskylder m. m., och att en fastighet utmätes för kronoutskylder är väl icke så fasligt allmänt. Utskottet begagnar vidare uttrycket: utskylder, hvarmed kan afses äfven sådana som icke äro kommunal- eller kronoutskylder, hvilka just i anförda stadgandet af den omnämnda tolfte paragrafen afses. Det finnes i samma paragraf ett andra moment, som stadgar, att förrättningsman har att för utmätningar i vissa andra fall, som icke äro krono- och icke kommunalutskylder, men dock enligt allmänt språkbruk benämnas

utskylder, beräkna ersättning såsom för utmätning och försäljning i enskilda mål. Således anser jag ordet »utskylder» här vara litet tydligt.

Vidare säger utskottet: »Om ock af Kongl. Maj:ts ofvan anförda utslag framgår, att första punkten af 12 § i kongl. förordningen angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder, allmänna afgifter m. m. den 12 juli 1878 icke är så tydlig, att den utesluter möjligheten af olika tolkningar i det hänseende, hvarom fråga är», det får jag väl räkna som ett erkännande till de högsta domstolens ledamöter, som stannade i minoriteten, men fortsätter utskottet: »kan utskottet likväl icke ansluta sig till den af motionären uttalade åsigt, att lagstiftarens mening varit, att andel i stämmoböter eller indrifningsavgift skulle utgöra den enda berättigade ersättningen för indrifning af utskylder m. m., äfven då försäljning af fast egendom i anledning deraf måste ega rum». Skälen hvarför komma nu. Utskottet säger nemligen: »Utskottet gör det så mycket mindre, som hvarken i oförmälda kongl. kungörelse» — det måtte vara ett skriffel, ty här har alls icke varit tal om en kungörelse, utan om en kongl. förordning, men det är mindre att fästa sig vid — »i öfrigt eller eljest i gällande lag något förekommer, som bekräftar motionärens berörda åsigt». Jag visste icke, att en lag behöfde skrivas så, att om i densamma förekommer ett tydligt och bestämt stadgande, det sedan behöfver skrivas ett annat stadgande för att bekräfta och förtydliga det förra.

Utskottet fortsätter vidare: »Fastmer syntes ej mindre af kungörelsens rubrik än äfven» etc. Här hafva vi åter en kungörelse, som skall vara en förordning. Men hvad då först vidkommer den kongl. förordningens rubrik, så är den af följande lydelse: »Kongl. förordning angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder, allmänna afgifter m. m. den 12 juli 1878». Det är denna förordnings fullständiga rubrik. Här begagnas således ordet »utmätning». Det är detta utskottet velat framhålla. Då ber jag få hänvisa till en annan förordning af precis samma dag och berörande likartadt ämne, endast enskilda mål i stället för kronoutskylder. Den heter: »Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämmingsmän m. m. den 12 juli 1878». Här finna vi begagnade precis samma uttryck »utmätning», fastän det gäller utmätning i enskilda mål. Men läsa vi denna författning, finna vi, att den alls icke handlar endast om utmätning, utan ock om försäljning. Således få vi väl icke antaga, att i två författningar, som äro utfärdade på samma dag och der samma ordalag, »utmätning», är begagnadt, det skall i ena fallet gälla endast ersättningen för sjelfva utmätningen, men icke ersättningen för den dermed i samband stående förrättningen, som är försäljningen, medan i andra fallet uttrycket »utmätning» äfven skulle omfatta försäljningen. För öfrigt lär man väl icke kunna tillerkänna rubriken på en kongl. förordning vitsord mot sjelfva stadgandena i förordningen.

Vidare säger emellertid utskottet, att af en jemförelse mellan första och andra punkterna i omordade § 12 synes, att kungörelsens ändamål endast varit att beröra de indrifningsavgärder, som sluta med ut-

Om ändring i 12 § af förordningen den 12 juli 1878 angående ändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder m. m.
(Forts.)

Om ändring i mätningen. Denna andra punkt skall jag också tillåta mig uppläsa. 12 § af förordningen den 12 juli 1878 angående ändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder m. m. Den lyder sålunda: »Vid utmätning för annan afgift, som i denna förordning afses, eger utmätningförrättaren att hos den, som undergår utmätningen, uttaga enahanda ersättning, som för utmätningförrättningar i enskilda mål är stadgad». Här begagnar således förordningen ordet »utmätning» i stället för det i första momentet begagnade ordet »indrifning». Men det kan så mycket lättare göras i afseende på utmätningförrättningen, som 2:a mom. i 12 § hänvisar helt och hållet till de föreskrifter, som äro stadgade i fråga om utmätning och försäljning af fast egendom för enskilda mål.

(Forts.)

Sedan fortsätter utskottet: »Hvad särskildt § 12 angår, förefaller nemligen utskottet påtagligt, att i dess första och andra punkter samma åtgärd afses, eller utmätningen, ehuru densamma i första punkten upptagits under benämningen indrifning; och är härtill att lägga, att senare utkommit kongl. kungörelsen den 10 oktober 1890 angående arvode för utmätt fastighet på landet, utan att deri något antyder, att den, på sätt motionären påstått, endast skulle gälla enskilda mål». Angående kungörelsen af den 10 oktober 1890 är att erinra, att denna kungörelse endast är en förändring af kongl. förordningen den 13 november 1855 om arvode för utmätning och försäljning af fast egendom i enskilda mål. Således, afsåg kongl. förordningen 1855 enskilda mål, hvilka ord i rubriken till nämnda författning finnas intagna, så afser också den kongl. förordningen af den 10 oktober 1890 enskilda mål. Detta är nu utskottets, om jag så får säga, *juridiska* bevisning.

Sedan öfvergår utskottet till *billighetsskäl*. Dervid säger utskottet, att »det icke skäligen bör kunna påfordras, att alla de med så beskaffad, för allmänna afgifters utfående tillkommen försäljning förenade åtgärder skulle anses ersatta allenast med stämmoböter eller den obetydliga afgift, som träd i deras ställe». Ja, här har jag nu den glädjen att kunna fullt instämma med utskottet; ty stämmoböterna eller den i stämmoböters ställe satta indrifningsavgiften kan icke utgöra annat än på sin höjd ersättning för skrifmaterialier och icke mera. Den kan således icke vara någon ersättning för en svår förrättning. Så långt tillbaka som fogdar funnits i Sverige, har ett af deras hufvudsakligaste göromål varit att indrifva och redovisa skatter till Kongl. Maj:t och kronan. För detta sitt besvär hafva de uppburit sin lön. Ännu i dag är det en af våra kronofogdars hufvudsakligaste skyldigheter att uppbära och redovisa kronans skatter. För detta utgör deras lön en ersättning; och till redovisning af kronoutskylder, då de icke kunna på annat sätt indrifvas, hör indrifning genom utmätning och försäljning af vare sig lös eller fast egendom. Då jag icke kan tro, att denna kammare kan vara benägen att godkänna en sådan princip, att embetsmännen skulle vara berättigade till extra ersättning för att de förrätta sådana embetsälgganden, för hvilka de hafva sin ordinarie lön, skall jag be att få yrka afslag på utskottets hemställan och i stället yrka bifall till följande: att Andra Kamraren för sin del måtte besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga sådan ändring i 12 § af Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder, all-

männa afgifter m. m. den 12 juli 1878, att derigenom med större bestämdhet kommer att framgå, det förrättningsman för indrifning af kronoutskylder och öfriga i första momentet af samma paragraf nämnda utskylder och afgifter icke eger åtnjuta annan ersättning än den här för stadgade indrifningsavgift, äfven om för indrifningen försäljning af fast egendom erfordras.

Om ändring i 12 § af förordningen den 12 juli 1878 angående ändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder m. m.

Herr Restadius anförde: Lika med motionären anser utskottet, att ifrågakvarande författning saknar nödig tydlighet i det af motionären antydda hänseende. Men utskottet och motionären skilja sig derutinnan, att utskottet icke kan medgifva lämpligheten af, att det nödiga förtydligandet sker i den rigtning motionären angifvit. Derigenom skulle nemligen den ersättning, som tillkommer vederbörande utmättningsman, icke komma att stå i något rimligt förhållande till det ansvarsfulla och grannliga värf, som i fråga om försäljning af fastighet och köpeskillings likviderande alltid åligger förrättningsmannen. För omfånget och beskaffenheten af detta åliggande lemna utskottet å sid. 7 en, som jag tror, fullständig redogörelse. Jag vill dertill lägga blott, att det kan inträffa fall — och har inträffat fall också — då utmättningsmannen får förskjuta kostnaden för annonsering i Post- och inrikes tidningar äfvensom ortstidningarna samt för lösen af gravationsbevis och nödiga åtkomsthandlingar. Om sedan, såsom det ju kan inträffa, klander emot förrättningen anföres, kan det på samma gång hända, att den ersättning af från och med 10 öre till och med 5 kronor, som utmättningsmannen enligt motionärens åsigt borde erhålla, icke ens svarar mot räkntan på hvad han fått i förskott utgifva.

(Forts.)

Jag kan från min erfarenhet såsom ledamot af öfverrätt meddela, att man näppeligen får svårare och mera svårlösta fall, än då klander uppstått emot auktion å utmätt fast egendom och köpeskillings likviderande. Om det för en hofrätt, som har rymlig tid att afgöra en sådan fråga, kan vara ganska svårt, måste det naturligtvis vara ännu svårare för en utmättningsman, som inom en mycket begränsad tid skall afgifva sitt beslut.

Vidare får man icke heller lemna obeaktadt det dryga ansvar, som en dylik förrättning medför för utmättningsmannen, i det att, om han begår ett fel, hans ekonomiska existens kan äfventyras.

Men också en annan fråga synes vid dennas afgörande böra tagas under noggrant öfvervägande. Om Riksdagen skulle besluta och Kongl. Maj:t gå in på ändrings vidtagande i det syfte motionären åstundar, komme det att inträffa, att, då 1878 års förordning, enligt dess ordalydelse, uteslutande afser kronofogde, stadsfogde och magistrat, men de förrättningar, som nu äro i fråga, kunna komma att verkställas jemväl af Konungens befallningshafvande och öfverexekutor i stad, der annan än magistraten är öfverexekutor, följden blefve den, att kronofogde, stadsfogde och magistrat skulle komma att få åtnöjas med en ersättning af från och med 10 öre till och med 5 kronor, men deremot Konungens befallningshafvande och stadsöfverexekutor, som icke vore magistrat, skulle erhålla ersättning efter nu gällande regler. Det kan väl icke vara lämpligt att för enahanda förrättningar stifta olika

Om ändring i lagar, enligt hvilka de och de myndigheterna skola hafva ersättning efter en skala, men en annan myndighet efter en annan skala. På dessa skäl, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag.

12 § af förordningen den 12 juli 1878 angående ändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder m. m.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammarerna biföll utskottets hemställan.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *A. M. Gudmundson* under 4 dagar från och med den 11 dennes,

och herr *A. G. Anderson* i Himmelsby under 3 dagar från och med den 9 dennes.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes bankutskottets memorial n:o 6, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

Detta ärende skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 13.

Under åberopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse, tillkännagaf herr talmannen, att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som derförinnan kunde vardas af båda kamrarna godkända, komme att ega rum nästa lördag den 14 dennes.

§ 14.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag

dels till Riksdagens skrifvelse till Konungen:

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsondring af jord från Visborgs kungsladugård och hospitalslägenheten Kohagen till mötesfält för Gotlands infanteriregemente och Gotlands artillericorps;

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till utgiftsstat för postsparbanken;

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende, och

n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af den kronan tillhöriga, från ett halft mantal frälse Bengtstorp n:o 1 i Mörbylånga socken af Kalmar län afsöndrade lägenheten Bengtstorp n:o 2;

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Gefle stad af den kyrkoherden derstädes på lön anslagna åker eller vretjord;

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Ekeby i Ekeby socken af Östergötlands län;

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från förra kompanichefsbostället ett mantal Suntuack Porsagården, Klockaregården och Klostergården i Skaraborgs län;

n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse å Grängesbergs grufskog af mark till begravningsplats m. m.;

n:o 25, anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Vasabygget n:o 1, $\frac{1}{3}$ mantal i Kristianstads län; samt

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående gränsreglering emellan den citadellet i Landskrona tillhöriga mark och Landskrona stad;

och dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 18, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,54 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.
